

Lägesbilder från kommuner 2020

Länsstyrelsens återrapportering av
uppdrag 16 enligt regleringsbrevet för
2020

Länsstyrelsen
Kalmar län

Innehållsförteckning

Lägesbilder från kommuner 2020	1
Inledning	1
Sammanfattning och Länsstyrelsens kommentarer	2
Övergripande resultat	2
Beredskap och kapacitet.....	2
Nyanländas bosättning och boende.....	3
Självbosatta nyanlända.....	4
Skola och utbildning	4
Skola.....	4
SFI och övrig kommunal vuxenutbildning.....	5
Socialtjänsten	6
Ensamkommande barn och unga	6
Genomförande.....	7
SKR:s kommungruppsindelning 2017	7
Svarsfrekvens	8
Vad säger resultaten?	8
Resultatredovisning.....	8
Beredskap och kapacitet.....	8
Nyanländas bosättning och boende.....	10
Bosättning genom anvisning	11
Självbosatta nyanlända.....	19
Skola och utbildning	23
Skola.....	23
Utbildning	28
Socialtjänsten	31
Ensamkommande barn och unga	33
Bilagor.....	41

Inledning

Länsstyrelserna har i 2020 års regleringsbrev fått i uppdrag att sammanställa lägesbilder om mottagandet av nyanlända och asylsökande i respektive läns kommuner avseende boende och verksamheter inom socialtjänsten, skola och utbildning. Uppdraget att ta fram lägesbilder om mottagandet av nyanlända och asylsökande avseende boende och verksamheter inom socialtjänsten, skola och utbildning fick länsstyrelserna första gången 2017.

Årets rapportering avser perioden januari till oktober 2020. Rapporten består av en resultatdel med citat och jämförelser mellan kommuner där det har varit relevant. För att underlätta jämförelser mellan kommuner har Sveriges Kommuner och Regioners (SKR:s) kommungruppsindelning använts¹. Rapporten börjar med en sammanfattning med kommentarer från Länsstyrelsen med utgångspunkt i Agenda 2030 målen. Bilagorna som är bifogade rapporten är länsrapporter från samtliga länsstyrelser och kommunernas svar på påståendena i form av kartor.

Rapporten har författats av Sandra Norrman, Länsstyrelsen Stockholm. Ärendet har beslutats av Tf. Länsråd Eva Brynolf efter föredragning av integrationsutvecklare Lennart Jönsson.

Eva Brynolf

Tf. Länsråd, Länsstyrelsen i Kalmar län

Ärendet har beslutats digitalt och saknar därför underskrift.

---

¹ [Kommungruppsindelning 2017 - SKR](#)

Sammanfattning och Länsstyrelsens kommentarer

I denna återrapporering redovisar Länsstyrelsen lägesbilder om kommunernas mottagande av nyanlända och asylsökande inom beredskap och kapacitet, boende, skola och utbildning, socialtjänst och ensamkommande barn och unga. Rapporten baseras på lägesbilda rapporter från varje länsstyrelse utifrån inkomna enkätsvar från kommuner inom respektive län. Under hösten 2020 genomfördes en nationell enkät som bestod av positiva påståendefrågor som kommunerna fick ta ställning till och bedöma i vilken grad de *instämmer*, från *instämmer helt* till *instämmer inte alls*. Kommunerna ombads också att motivera sina svar. Enkäten innehöll även frågor om framgångsfaktorer och utvecklingsområden. 267 av landets 290 kommuner deltog i enkätstudien, vilket ger en svarsfrekvens på 93 procent.

Nedan följer en sammanfattning av resultaten och kommentarer från Länsstyrelsen med utgångspunkt i de globala målen.

FN:s globala mål för hållbar utveckling, Agenda 2030, anger att ingen människa ska lämnas utanför samhället. Alla människor i hela världen ska kunna ta del av utvecklingens framsteg. Inget mål är uppfyllt om det inte är uppfyllt för alla.² Samtidigt visar studier att Sverige blir alltmer ojämlikt.³ Det finns grupper i samhället som lämnas utanför, vilket även framkommer i den här rapporten. Länsstyrelserna ser att den pågående pandemin försvårar situationen ytterligare för de svagaste grupperna i samhället. Länsstyrelsen anser att offentliga aktörer måste arbeta ännu hårdare för att fler individer ska kunna tillgodogöra sig sina rättigheter och känna sig inkluderade i samhället. Det är viktigt för individen, men också för samhället i stort.

Övergripande resultat

Kommunerna bedömer att mottagandet av nyanlända och asylsökande generellt sett fungerar bra. Svaren gällande kommunernas kunskap om självbosatta nyanländas bostadssituation och kommunernas förmåga att möta gruppens bostadsbehov är dock mer negativa. Det är fler kommuner som svarar med alternativet *instämmer inte alls* och *instämmer i låg grad*, samt *instämmer delvis* jämfört med övriga frågor.

En jämförelse mellan olika kommungrupper visar på skillnader där storstäder och storstadsnära kommuner särskiljer sig när det gäller frågor om nyanländas bosättning och boende, särskilt Stockholms län där kommunerna *inte instämmer* i lika hög grad med påståendena.

Beredskap och kapacitet

Merparten av kommunerna bedömer att de har beredskap och kapacitet att ställa om till förändringar i mottagandet av nyanlända och asylsökande. Det bedöms något lättare för storstäder och storstadsnära kommuner. En del kommuner nämner att de har en flexibel organisation som har möjlighet att ställa om. Flera kommuner uppger att de är missnöjda över att grundersättningen tagits bort. Vidare bedömer kommunerna att de har god förmåga att samordna mottagandet av nyanlända mellan sina förvaltningar. Goda samverkansformer lyfts bland annat fram.

---

² [Agenda 2030 | Globalportalen](#)

³ [Lämna ingen utanför \(scb.se\)](#)

Nyanländas bosättning och boende

Det är ungefär 65 procent av kommunerna som *instämmer helt, i hög grad* eller *delvis* i att de har förmåga att erbjuda anvisade nyanlända tillsvidarekontrakt för en bostad. Det är dock viktigt att notera att 30 procent inte erbjuder tillsvidarekontrakt alls, däribland storstäder och storstadsnära kommuner, vilka tar emot en större andel av de anvisade nyanlända. Ungefär hälften av de som anvisas tas emot i kommuner som inte alls erbjuder tillsvidarekontrakt.

Genom att studera de kommuner som inte erbjuder anvisade nyanlända tillsvidarekontrakt alls är det en mindre andel som anser att anvisade nyanlända har goda möjligheter att hitta ett långsiktigt boende i kommunen. I de kommunerna upplevs bostadsmarknaden vara tillräckligt god för att nyanlända på olika sätt ska kunna bo kvar i anvisningskommunen när det tidsbegränsade kontraktet löper ut. Den stora majoriteten av kommuner som inte erbjuder tillsvidarekontrakt ser dock att möjligheterna för anvisade nyanlända att hitta ett långsiktigt boende i kommunen är begränsade eller obefintliga. Hinder i form av långa bostadsköer, höga hyresnivåer och svårigheter att godkännas som hyresgäst på grund av olika tillträdeskrav anses problematiskt. Flera kommuner pekar på att det långsiktiga boendet ofta är ett andrahands- eller inneboendekontrakt, eller en bostad i en annan kommun. Värt att notera är att det framför allt är kommuner i storstadslänen, och i synnerhet Stockholms län, som både anger att de inte erbjuder tillsvidarekontrakt och att det inte heller finns goda möjligheter för anvisade nyanlända att bo kvar i kommunen.

Drygt hälften av kommunerna med ett mottagande på anvisning anser att anvisade nyanlända har goda möjligheter att genom kommunens försorg, eller på egen hand, hitta ett långsiktigt boende i kommunen. Övriga kommuner anger att anvisade nyanlända endast *delvis, i låg grad* eller *inte alls* har dessa möjligheter – och ungefär två tredjedelar av de anvisade tas emot i dessa kommuner.

Kommunerna bedömer att de generellt har god förmåga att bosätta anvisade nyanlända med närhet till service och kommunikationer. Merparten av kommunerna uppger att de försöker utgå från individens behov och placerar denne därefter. Några kommuner lyfter till exempel att de försöker placera barnfamiljer med närhet till förskola/skola och annan service. Kommuner som *instämmer delvis* förklarar att de försöker placera med närhet till service och kommunikation, men att till exempel bussförbindelserna inte alltid är optimala.

På frågan om nyanlända bosätts i bostäder där sovrum endast delas med partner eller av högst två barn *instämmer* 8 av 10 kommuner *helt* eller *i hög grad* i påståendet. Många kommuner nämner att de försöker anpassa bostaden utifrån olika behov, men att det är en utmaning när stora barnfamiljer anvisas och att det då kan bli trångbott. Ett antagande skulle kunna vara att det främst är storstäder och storstadsnära kommuner som *inte instämmer* i så hög grad, men det är inte något som en jämförelse mellan kommungrupperna visar. Kommuner i Västra Götalands län, Skåne län och Stockholms län har främst valt *instämmer helt* eller *i hög grad*. Det som kan utläsas är att kommungruppen större städer och kommuner nära större stad har valt *delvis* i högre grad.

På frågan hur kommunerna tagit hänsyn till målgruppens olika behov svarar merparten att de försöker göra det. Vissa kommuner nämner att de gör analyser och riktar boenden utifrån underlag som finns till hands. Andra utgår från ett barnperspektiv och försöker att inte flytta runt barnfamiljer.

Vad gäller framgångsfaktorer nämns främst vikten av samverkan med kommunala bostadsbolag, men också samverkan med andra fastighetsbolag, Arbetsförmedlingen och civilsamhället. Många kommuner lyfter också möjligheten att kunna erbjuda tillsvidarekontrakt och ett långsiktigt boende. I vissa fall är utvecklingsområdena snarliga framgångsfaktorerna. En del tar upp samverkan med det kommunala bostadsbolaget som ett utvecklingsområde. Flera kommuner lyfter att utmaningarna kring bostadsmarknaden gör det svårt att hitta långsiktiga boendelösningar som passar olika familjekonstellationer.

Länsstyrelser instämmer med kommunerna att en trygg och långsiktig boendesituation är avgörande för integrationen i stort och en förutsättning för att etableringen ska nå resultat. En osäker boendesituation däremot försvårar förmågan att fokusera på studier och möjligheten att söka ett arbete. För barnen blir det svårt att få studiero och utrymme för lek och vila som de har rätt till. Det faktum att en stor andel av de anvisade tas emot i kommuner som inte erbjuder tillsvidarekontrakt och där möjligheterna för anvisade nyanlända att hitta ett långsiktigt boende i kommunen är begränsade eller obefintliga, väcker frågan om mottagandet på anvisning i tillräckligt hög grad utgör ett hållbart alternativ till eget boende och självbosättning.

Självbosatta nyanlända

Kommunernas kunskap om självbosatta nyanländas bostadssituation varierar. Det är en jämn fördelning mellan de som bedömer att de har god, begränsad eller dålig kunskap om målgruppen. Många kommuner lyfter att de får kunskap om målgruppen först när målgruppen tar kontakt med kommunen av olika anledningar. En del mindre kommuner menar att storleken på kommunen gör att de har god kunskap om vilka som flyttar till kommunen. Enstaka kommuner nämner att de arbetar aktivt för att få bättre kunskap och kunna förbättra självbosatta nyanländas situation. Storstäder och storstadsnära kommuner bedömer att de har sämre kunskap om målgruppen än övriga kommungrupper.

Förmågan att kunna erbjuda lämpliga bostäder åt självbosatta nyanlända är ännu svårare för kommunerna. Svårast är det för storstäder och storstadsnära kommuner. Flera kommuner uppger att de behandlar den här målgruppen som alla andra kommuninvånare. En del kommuner nämner att självbosatta nyanlända kan få hjälp med att ställa sig i bostadskö. Samtidigt beskrivs det som relativt enkelt att hitta boende i vissa kommuner.

Länsstyrelsen konstaterar att exempelvis trångboddhet och svartkontrakt är vanligt förekommande.⁴ Att kommunerna har begränsad kunskap om gruppen självbosatta nyanlända kan också innebära att bostadsbristens omfattning för denna grupp inte heller synliggörs.

Länsstyrelsen noterar också att det inte är någon kommun som kopplar sitt svar till kommunens övergripande bostadsförsörjningsansvar och hur bostadsförsörjningen planeras för att möta bostadsbristen bland självbosatta nyanlända liksom andra grupper med sämre förutsättningar på bostadsmarknaden.

Skola och utbildning

Skola

Att erbjuda introduktionsinsatser till nyanlända och asylsökande elever bedöms fungera väl även om det ibland är utmanande för kommunerna att anställa personer med rätt kompetens inom svenska som andra språk. Ett minskat mottagande kan också göra det svårt att behålla kompetens. Vad gäller förmågan att kunna erbjuda studiehandledning på modersmål eller elevens starkaste språk, lyfter många kommuner att det är enkelt att erbjuda när det gäller stora språkgrupper, men att det är svårare med mindre språk. Storstäder och storstadsnära

---

⁴ [R2020-04 Bostad sist - Om bosättningslagen och nyanländas boendesituation.pdf \(lansstyrelsen.se\)](#)

kommuner bedömer att de kan erbjuda det i något större utsträckning än övriga kommungrupper.

Samverkan med vårdnadshavare fungerar väl enligt kommunernas svar, men svaren talar för att kontakten främst sker inledningsvis och att kontakten därefter är ungefär som med övriga föräldrar. En del kommuner tar upp att de använder skolplattformar eller liknande i kontakten med föräldrarna och att dessa i flera fall bara finns på svenska, vilket bedöms vara problematiskt.

Framgångsfaktorer som lyfts är tidig kartläggning av elevernas kunskaper så att rätt insatser kan sättas in, men också flerspråkig och kompetent personal. Utvecklingsområden som nämns är vikten av kompetensutveckling för lärare och personal inom språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt, tillgång till flerspråkig personal, modersmåls lärare och studiehandledare.

Länsstyrelsen konstaterar att bristen på studiehandledare försvårar möjligheten för elever som framför allt tillhör mindre språkgrupper att få studiehandledning på modersmål i den omfattning som de har rätt till. Det är elever som ofta har tuffa förutsättningar med bristande skolgång och är i stort behov av stöd.

Länsstyrelsen anser att det, utifrån ett rättighetsperspektiv, är bekymmersamt att inte alla vårdnadshavare har möjlighet att ta del av informationen som ges från skolan och därmed inte kan vara delaktiga i sina barns skolgång. Länsstyrelsernas erfarenhet från olika projekt visar på vikten av att arbeta på olika sätt för att nå och samverka med föräldrar till nyanlända elever. Det krävs ofta förändrade arbetssätt för att alla vårdnadshavare ska inkluderas. Som kommunerna själva uppger kan det underlätta med flerspråkig personal i skolan, att information finns på flera språk och kommuniceras genom olika kanaler, men också former för kontinuerlig dialog.

Detta gäller också för förskoleverksamheter där det finns nationella mål om att få fler nyanlända barn i förskolan i syfte att korta nyanlända kvinnors väg till etablering på arbetsmarknaden. För att nå detta mål bedömer Länsstyrelsen att det behövs, inte bara information om den svenska förskolan, utan även andra arbetssätt och incitament så som uppsökande verksamhet, samverkan med civilsamhället och brobyggare. Länsstyrelsernas erfarenheter från projekt visar att det finns en rad olika metoder och arbetssätt med goda utfall som bygger på samverkan med exempelvis öppen förskola och andra introduktionsverksamheter.

SFI och övrig kommunal vuxenutbildning

Kommunerna bedömer att de generellt sett har god förmåga att erbjuda svenska för invandrare(sfi) och övrig kommunal vuxenutbildning. Trots olika regionala och kommunala förutsättningar finns inga skillnader i svaren mellan olika kommungrupper. Kommunerna beskriver generellt att det finns en stor flexibilitet och att de har möjlighet att anpassa utbildningarna utifrån individens behov. Det finns dock svårigheter att möta behoven hos de med låg formell utbildningsnivå och låg kunskapsprogression. Många kommuner vittnar även om en ökad tillströmning av elever med kort eller ingen tidigare utbildning och för dessa elever har det blivit särskilt svårt under pandemin då utbildningen skett på distans. Det digitala utanförskapet bedöms omfattande.

Som framgångsfaktorer lyfts exempelvis vikten av att göra en grundläggande kartläggning för att kunna anpassa insatser åt individen. Sfi i kombination med arbetsmarknadsinsatser nämns också som en nyckel till framgång. Samverkan inom kommunen och med andra aktörer så som Arbetsförmedlingen tas också upp.

Länsstyrelsen konstaterar att kortutbildade halkar efter och att de inte får det stöd som de behöver och har rätt till. Kunskapsgapet innebär att individen har svårt att ta del av insatser och information. Även utbildningar och satsningar med låga trösklar in till arbetsmarknaden tycks inte kunna möta behoven. En stor andel av undervisningen som har inslag av arbetsmarknadsnära moment återfinns på de högre nivåerna inom sfi vilket gör att kunskapsgapet om arbetsmarknaden förstärks.⁵

Statistik från Arbetsförmedlingen visar att andelen kortutbildade inom etableringen generellt är hög. Inom gruppen kortutbildade är det kvinnorna som i större utsträckning saknar formell grundläggande utbildning. Många saknar även yrkeserfarenhet från hemlandet, vilket försvårat möjligheten till arbete än mer.⁶ Det är också många av insatserna som samhället har erbjudit målgruppen som inte har varit anpassade efter målgruppens behov, utan stereotypa föreställningar kring exempelvis genus har fått styra val av insats.⁷

Socialtjänsten

Kommunerna bedömer att de har ganska god förmåga att möta nyanländas eventuella behov av stöd från socialtjänsten. En del kommuner lyfter att de har upparbetade rutiner sedan 2015/2016 och att de kan ge mer kvalitativt stöd när mottagandet är mindre, medan andra lyfter en utmaning med minskade resurser till följd av lågt mottagande. Några kommuner uppger också att de behandlar målgruppen precis som alla andra i behov av stöd. Samverkan inom socialtjänsten men också samverkan med andra aktörer lyfts fram som extra viktigt i arbetet med målgruppen. Samverkan nämns också som ett utvecklingsområde. Vidare lyfts föräldraskapsstödinsatser som ett område som behöver utvecklas.

Länsstyrelsen anser att nyanlända är en grupp som behöver särskilda insatser för att få sina rättigheter tillgodosedda, det är således problematiskt att en del kommuner inte tillhandahåller särskilda insatser. För att utfallet ska bli mer jämlikt mellan olika grupper i samhället krävs olika insatser utifrån individens behov.

Ensamkommande barn och unga

Kommunernas förmåga att ordna boende åt ensamkommande barn och unga bedöms av kommunerna som tämligen god. Storstäder och storstadsnära kommuner anser att de har något lättare att ordna boende åt ensamkommande barn under 18 år jämfört med övriga kommungrupper. Tvärtom gäller för ensamkommande unga över 18 år där det är städer/tätorter och landsbygdskommuner som har lättare att ordna boende. Kommunerna uppger att de kan ordna någon form av boende, men på grund av att många verksamheter har avvecklats är utbudet inte lika stort längre.

Kommunerna anser också att de har god förmåga att möta eventuella övriga insatser för målgruppen. Förmågan att skyndsamt utse en god man och skyndsamt anmäla behov av särskilt förordnad vårdnadshavare (SFV) bedöms relativt god. Flera kommuner upplever att de snabbt anmäler behov av SFV, men att processen sedan tar lång tid vilket de inte kan rå över. Att ensamkommande barn som tas emot inom flyktingkvoten inte får någon god man i

---

⁵ [Utvärdering av folkbildningsinsatser för asylsökande och utrikes födda kvinnor. 2020:2 \(statskontoret.se\)](http://statskontoret.se)

⁶ [Utbildningsplikt för deltagare med kort utbildning i etableringsprogrammet \(arbetsformedlingen.se\)](http://arbetsformedlingen.se)

⁷ [Hur skapar vi en mer jämställd arbetsmarknadsetablering+ En studie av Arbetsförmedlingens förmedlingsverksamhet och insatser ur ett jämställdhetsperspektiv \(arbetsformedlingen.se\)](http://arbetsformedlingen.se)

väntan på SFV anses problematiskt. Kommunernas förutsättningar att anpassa insatser utifrån individernas olika förutsättningar varierar. En del kommuner anser att det är enklare att anpassa insatser när färre kommer, medan andra kommuner tycker att det har blivit svårare.

Som framgångsfaktor nämns samverkan, såväl inom som utanför kommunen. Att göra en initial grundutredning och att ha boende i egen regi lyfts också som framgångsfaktorer, samt vikten av att ha en långsiktig planering för individen så att ungdomen är rustad när det är dags att stå på egna ben. Det bedöms utmanande att ha en god planering när så få ensamkommande barn och unga kommer och flera kommuner anser att den statliga ersättningen inte räcker till. Några kommuner lyfter att mottagandet av ensamkommande barn och unga borde riktas till ett färre antal kommuner.

Länsstyrelserna ser risker med att det lägre mottagande gör det svårt för många kommuner att upprätthålla en god kvalitet samt en långsiktighet i mottagandet av ensamkommande barn och unga. När exempelvis kommuner avvecklar HVB-hem och utbudet av boendalternativ således minskar kan det vara svårt för kommunerna att göra en placering som är bäst anpassad efter barnets/ungdomens behov.

Genomförande

I oktober 2020 skickade Länsstyrelsen ut en digital enkät till alla kommuner i landet. Enkäten innehöll påståenden och frågor inom beredskap och kapacitet, nyanländas boende, skola och utbildning, socialtjänst och ensamkommande barn och unga (EKB). Enkäten bestod av påståendefrågor där kommunerna fick välja i vilken mån de instämde. *Instämmer helt, instämmer i hög grad, instämmer delvis, instämmer i låg grad, instämmer inte alls* eller *kan ej bedöma*. Efter varje påstående uppmanades kommunerna att motivera sina svar. Enkäten bestod även av frågor med fritextsvar exempelvis gällande framgångsfaktorer, utmaningar och hur kommunerna tagit hänsyn till målgruppens olika behov.

En stor förändring av enkäten genomfördes under 2020 och frågor om graden av påverkan på olika verksamheter ersattes av påståendefrågor som bedömdes passa bättre utifrån hur mottagandet sett ut den senaste tiden. Frågorna har dessutom justerats och länsstyrelserna lade till specifika frågor om beredskap och kapacitet och ett antal kvalitetsfrågor. Det finns därför ingen ambition att jämföra svaren i enkäten med tidigare årsredovisningar utan rapporten är en nulägesbild över januari-oktober 2020.

Sammanställningen av svaren i enkäten ligger till grund för denna rapport, så även länsrapporterna från samtliga länsstyrelser.

SKR:s kommungruppsindelning 2017

Istället för att jämföra kommunernas svar mellan olika år är fokus i år på att se om det finns några skillnader mellan olika kommungruppers svar. För att tydliggöra detta har, som nämntes i inledningen, SKR:s kommungruppsindelning använts, vilken är framtagen för att kunna jämföra och analysera olika statistiska underlag. Indelningen består av tre huvudgrupper och nio undergrupper. Kommunerna har grupperats utifrån olika parametrar som tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster.⁸ Bedömningen är att detta ger en mer rättvisande bild än att enbart jämföra mellan länen då det ibland finns stora skillnader mellan kommuner inom ett län.

---

⁸ [Kommungruppsindelning 2017 - SKR](#)

Svarsfrekvens

93 procent av landets kommuner (267 av 290) besvarade den digitala enkäten vilket utgör ett gediget underlag för rapporten. I vissa fall valde kommunerna att inte besvara delar av enkäten varför svarsfrekvensen varierar något mellan olika frågor.

Vad säger resultaten?

Vid tolkningen av svaren måste en viss försiktighet vidtas. Det är viktigt att komma ihåg att det är enskilda individer som har gjort en bedömning och valt ett alternativ som de anser passar bäst. I vissa fall är det personer som har en god kunskap på området medan det i andra fall kan vara en person med en mer övergripande bild. Det kan också vara så att flera kommuner har valt *instämmer delvis* men tolkar det på olika sätt. Svaren tyder på att det ibland kan vara svårt för kommunerna att endast svara för den tidsperiod som enkäten avser. Ofta svarar kommunerna utifrån en längre tidshorisont. Det är också så att man kan ha svarat instämmande i påståendet, men att man sedan i sin motivering är mer kritisk eller vice versa. Bedömningarna kan inte ses som helt objektiva men ger en nulägesbild.

Resultatredovisning

Beredskap och kapacitet

Med beredskap avses politisk vilja och organisatorisk förmåga. Kapacitet handlar om reell tillgång till bostäder, fritidsaktiviteter, praktik, utbildning och arbete.

Kommunen har god förmåga att anpassa beredskap och kapacitet till förändringar i mottagandet av nyanlända:

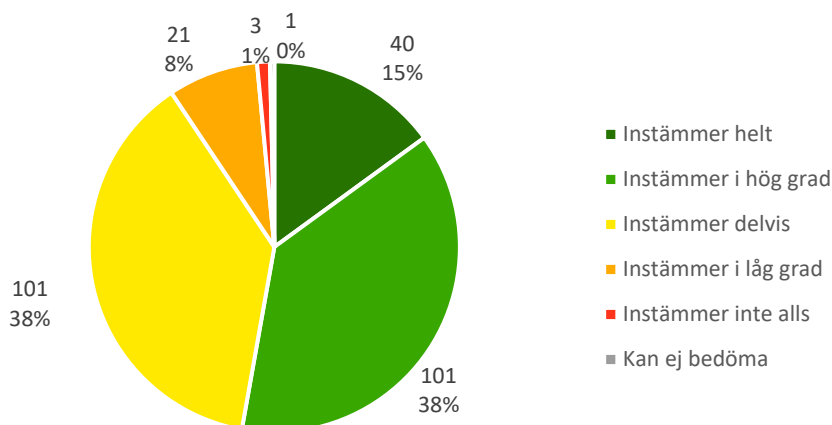

Bild 1.1: Kommunen har god förmåga att anpassa beredskap och kapacitet till förändringar i mottagandet av nyanlända

267 kommuner besvarade påståendet. Som diagrammet 1.1 visar är det fler än hälften av kommunerna som *instämmer helt* eller *i hög grad* med att de har god förmåga att anpassa beredskap och kapacitet till förändringar i mottagandet av nyanlända. Knappt 40 procent *instämmer delvis*. Det som flera kommuner nämner är att de har en flexibel organisation som har möjlighet att ställa om. Två olika sidor av ett minskat mottagande lyfts fram. Å ena sidan är det kommuner som tycker att det har blivit lättare att anpassa insatser utifrån individens behov när färre tas emot. Å andra sidan finns det kommuner som ser utmaningar med bland

annat minskad personalstyrka och förlorad kompetens. En del kommuner betonar också att det är problematiskt att grundersättningen tagits bort. Brist på bostäder nämns också. Nedan följer några kommentarer från kommunerna:

”[...] Vi är vana vid förändringar och har en inbyggd vaksamhet för att kunna ställa om och vara flexibla när det behövs.”

”Lägre inflöde gör det lättare att anpassa.”

”Kapaciteten är minskad i och med att grundersättningen upphört [...]”

”Efter en omorganisation i kommunen blev det ett kunskapstapp bland personal som ska arbeta med dessa frågor.”

”Det är omöjligt för kommunen att klara av den nya fördelningen av anvisningar på grund av Corona. Migrationsverket kommer att anvisa de återstående 12 personerna under nov och dec. Finns inte tillgång till bostäder för alla dessa.”

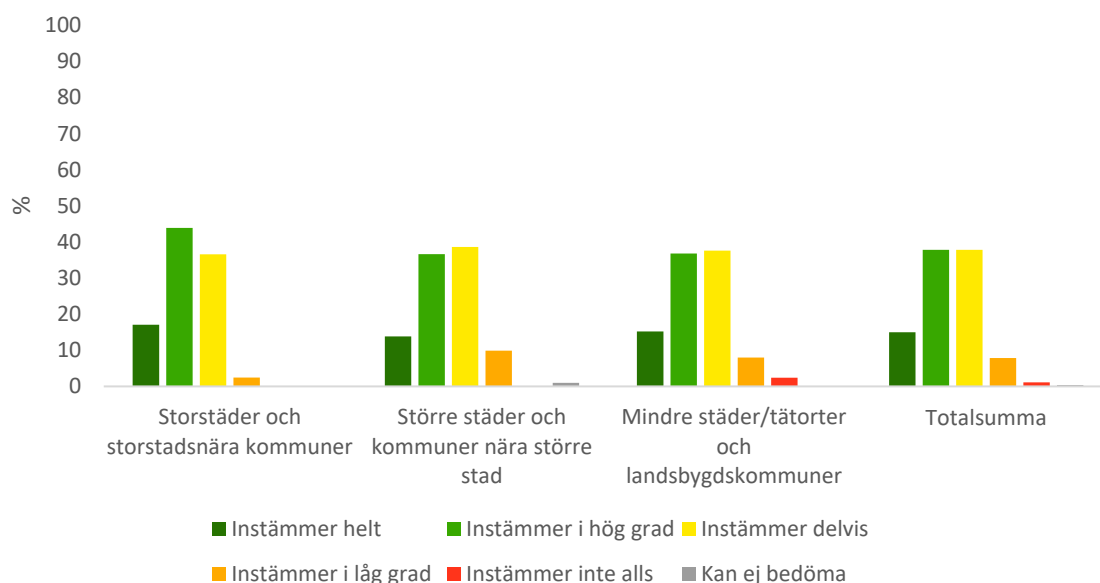

Bild 1.2: Olika kommungruppers förmåga att anpassa beredskap och kapacitet till förändringar i mottagandet av nyanlända

Diagram 1.2 visar att storstäder och storstadsnära kommuner verkar kunna anpassa beredskap och kapacitet i något större utsträckning än andra kommungrupper, men det är marginellt. En möjlig förklaring skulle kunna vara att storstäder och storstadsnära kommuner har ett större mottagande, mer resurser och därmed lättare att ställa om till förändringar i mottagandet.

Kommunen har god förmåga att samordna mottagandet av nyanlända mellan förvaltningar:

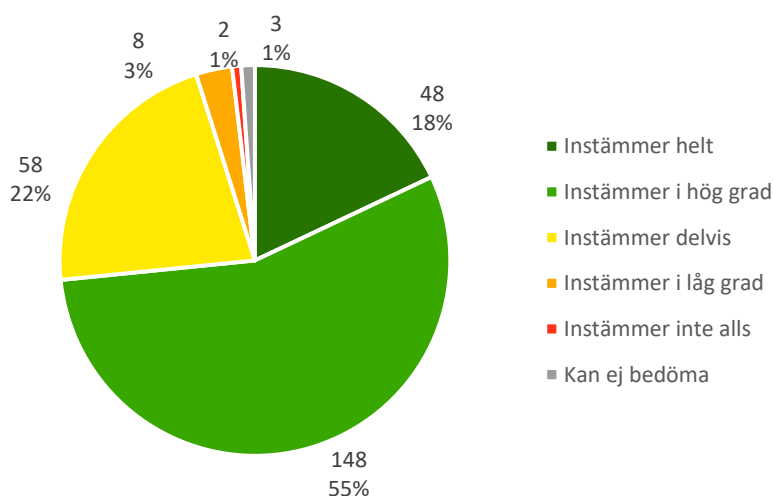

Bild 2.1: Kommunen har god förmåga att samordna mottagandet av nyanlända mellan förvaltningar

267 kommuner besvarade påståendet. Diagrammet 2.1 visar att merparten av kommunerna *instämmer helt* eller *i hög grad* med påståendet om att de har god förmåga att samordna mottagandet av nyanlända mellan sina förvaltningar. Det som en majoritet av kommunerna nämner är att de har goda samverkansformer internt. Ett antal kommuner uppger att de är en liten kommun och att det därför är enkelt att samverka. Nedan följer några kommentarer från kommunerna:

”Vi har under åren byggt upp en organisation som kontinuerligt har avstämningar och tittar på beredskapen.”

”Liten kommun innebär snabba kontaktvägar och god förmåga att samordna och kommunicera mellan förvaltningarna.”

”[...]vi har infört något vi kallar 100 % etablering som innebär att kommunen de första sex månaderna erbjuder ett heltidspaket för nyanlända där SFI, SO, arbetslivsorientering, språkpraktik, studiebesök, kurs i digitala verktyg, hushållsekonomi, föräldraskap i Sverige m.m. ingår. Flera förvaltningar ingår i samverkan och genomförandet av paketet.”

Nyanländas bosättning och boende

Bostaden betraktas som en grundläggande social rättighet enligt svensk grundlag samt i internationella och europeiska konventioner. Bostaden utgör en viktig grund till ett tryggt och socialt liv, till deltagande i samhället och möjlighet till utveckling. FN har brutit ned vad rätten till bostad innebär i ett antal minimivillkor. Dessa säger bland annat att bostaden är lämplig endast om prissättningen är överkomlig, om bostaden har tillräcklig yta för umgänge och vila samt ligger på rimligt avstånd från skola, sjukvård och arbetstillfällen.

Nyanlända är nya på bostadsmarknaden. De har inte haft möjlighet att samla kötid i bostadskö, är generellt en ekonomiskt svag grupp, och har ofta inte hunnit skapa de nätverk som underlättar att hitta en bostad. Gruppen nyanlända omfattar både nyanlända som anvisats till en kommun med stöd av bosättningslagen samt nyanlända som själva bosatt sig i

en kommun. Därtill kommer ensamkommande barn som anvisas till kommuner redan som asylsökande. Enligt bostättningslagen (2016:38) har kommuner ett direkt kommunalt ansvar för vissa nyanlända och ska erbjuda en bostad. Kommunerna tar även emot nyanlända som på egen hand ordnat bostad i kommunen liksom direktinresta anhöriga, genom så kallad självbostättning. För gruppen självbostatta nyanlända har kommunen ett generellt bostadsförsörjningsansvar.⁹

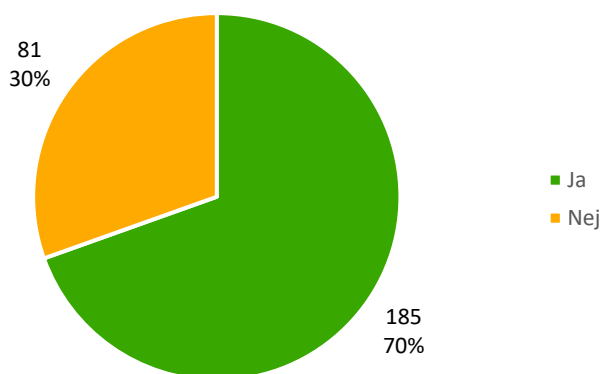
Bosättning genom anvisning

Enligt lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (bosättningslagen) är alla kommuner skyldiga att efter anvisning ta emot nyanlända för bosättning. Bosättning av nyanlända genom så kallad anvisning är tänkt att vara ett organiserat mottagande där den nyanlände får hjälp att bosätta sig i en kommun. Syftet är en jämnare ansvarsfördelning mellan kommuner och att skapa bättre förutsättningar för nyanlända att snabbare etablera sig på arbetsmarknaden och i samhällslivet. Kvotflyktingar och nyanlända som bott i Migrationsverkets boenden under asyltiden anvisas med stöd av bosättningslagen.

Kommunen ska efter anvisning erbjuda nyanlända en bostad. Bosättningslagen preciserar inte någon tidsperiod för kommunens skyldighet eller några kvalitetskrav. Intentionen med lagstiftningen är att kommunerna i så stor utsträckning som möjligt ska erbjuda anvisade nyanlända permanenta bostäder, samtidigt som det inte bryter mot lagstiftningen att erbjuda tidsbegränsade bostadskontrakt.

För år 2020 beslutade regeringen att totalt 7 100 nyanlända skulle anvisas till landets kommuner.¹⁰ Pandemin påverkade möjligheterna att anvisa enligt planering vilket fördröjde mottagandet. 74 av landets 290 kommuner hade ”0” i kommunal 2020. Ytterligare ett antal kommuner hade ett förväntat mottagande på anvisning utifrån 2020 års kommunal, men hade vid lägesbildsenkätens genomförande ännu inte tagit emot dessa personer. Mottagande av anvisade nyanlända under 2020 kan även ha skett utifrån 2019 års kommunal.

Har kommunen under 2020 tagit emot anvisade nyanlända enligt bosättningslagen (2016:38)?

⁹ [Lag \(2000:1383\) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar Svensk författningssamling 2000:2000:1383 t.o.m. 2013:866 - Riksdagen](#)

¹⁰ SFS 2016:40. Förordning om fördelning av anvisningar till kommuner

Bild: 3.1: Har kommunen under 2020 tagit emot anvisade nyanlända enligt bostättningslagen (2016:38)?

266 kommuner besvarade frågan. 70 procent svarar att de tagit emot anvisade nyanlända och 30 procent svarar att de ej tagit emot anvisade nyanlända. Om kommunerna uppgav att de inte tagit emot anvisade nyanlända fick de gå vidare till fråga 12.

Kommunen erbjuder anvisade nyanlända tillsvidarekontrakt direkt vid mottagandet eller längre fram:

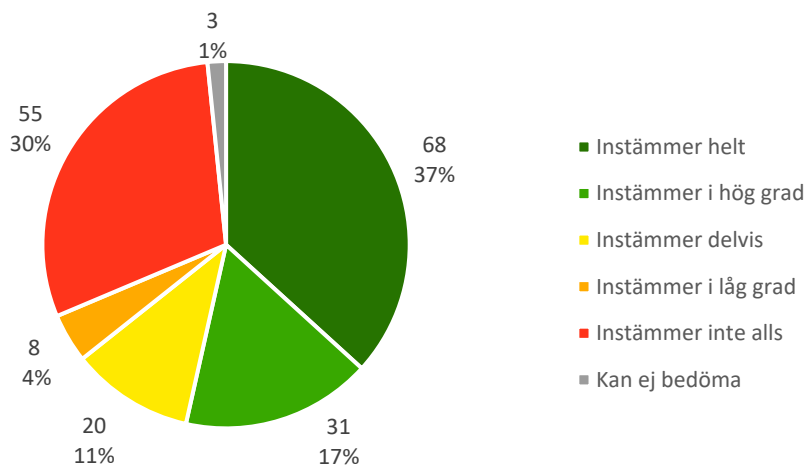

Bild 4.1: Kommunen erbjuder anvisade nyanlända tillsvidarekontrakt direkt vid mottagandet eller längre fram

Samtliga kommuner som svarade ja på frågan om de tagit emot anvisade nyanlända enligt bostättningslagen under 2020 besvarade även det här påståendet. Det rör sig om 185 kommuner. Av diagrammet 4.1 går det att utläsa att drygt hälften av kommunerna *instämmer helt* eller *i hög grad* med att de erbjuder anvisade nyanlända tillsvidarekontrakt direkt vid mottagandet eller längre fram. Samtidigt är det nästan en tredjedel som inte instämmer alls.

Många kommuner uppger att de strävar efter att kunna erbjuda tillsvidarekontrakt. Det finns i huvudsak två sätt som det erbjuds på, direkt vid ankomst eller ett andrahandskontrakt som efter en viss tid övergår i ett tillsvidarekontrakt. Bland de kommuner som inte erbjuder tillsvidarekontrakt förekommer olika tidsgränser. Flera kommuner uppger att de enbart erbjuder boende i två år, men det finns undantag, där vissa grupper kan få förlängt av olika skäl. Nedan följer ett antal kommentarer från kommunerna:

”Vi erbjuder det direkt, vilket innebär att den nyanlända inte behöver oroa sig för sitt boende.”

”Vi erbjuder andrahandskontrakt under en sexmånadersperiod, som sedan övergår i förstahandskontrakt om hyresgästen skött sitt åtagande.”

”Så snart den nyanlända erhåller svenskt personnummer skrivs bostadskontraktet över på hyresgästen. Dessa är uteslutande tillsvidarekontrakt.”

”Kommunen erbjuder inte tillsvidarekontrakt. Både ABO och Kvot erbjuds tillfälliga boendelösningar. Kvot erbjuds 2-4 års kontrakt på lägenheter. [...]”

”alla kontrakt är från 2020 tidsbegränsade max 2 år.”

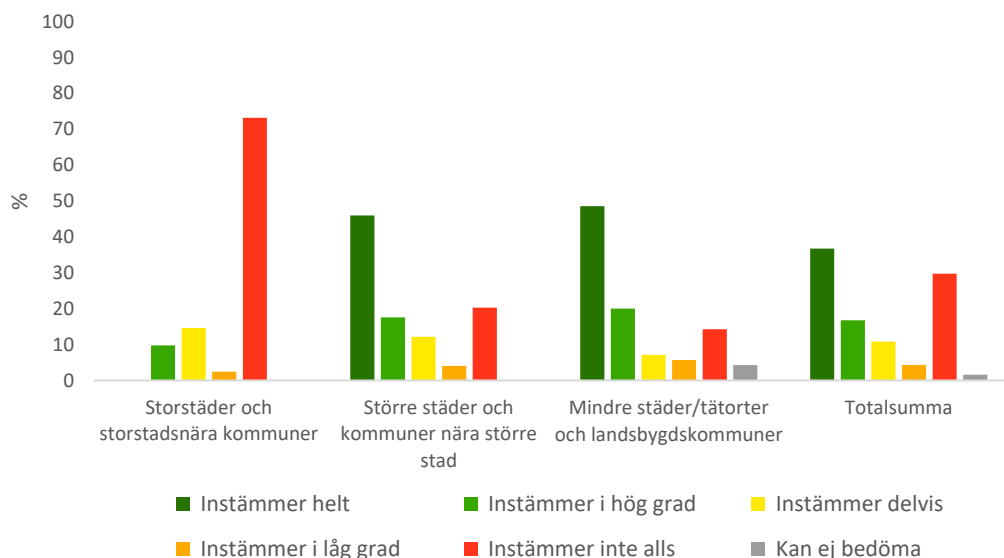

Bild 4.2: Olika kommungruppers förmåga att erbjuda anvisade nyanlända tillsvidarekontrakt direkt vid mottagandet eller längre fram

Stapeldiagrammet 4.2 visar att det främst är mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, större städer och kommuner nära större stad som erbjuder anvisade nyanlända tillsvidarekontrakt direkt vid mottagandet eller längre fram. 8 av 10 (de som svarat ja på frågan om mottagande) kommuner i Örebro län och 7 av 11 kommuner i Norrbottens län har svarat *instämmer helt*. Samtidigt är det tydligt att det främst är storstäder och storstadsnära kommuner som inte erbjuder tillsvidarekontrakt. Till exempel är det 21 av 24 kommuner i Stockholms län som har valt *instämmer inte alls*. Bland de som *inte instämmer alls* kan vi se att det är flera kommuner som uppger att de endast erbjuder boende under 2 års tid.

Anvisade nyanlända har goda möjligheter att, genom kommunens försorg, eller på egen hand, hitta ett långsiktigt boende i kommunen:

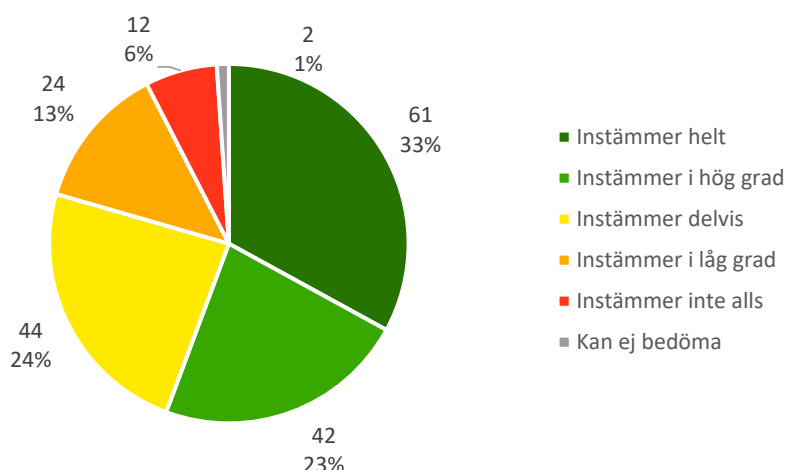

Bild 5.1: Anvisade nyanlända har goda möjligheter att, genom kommunens försorg, eller på egen hand, hitta ett långsiktigt boende i kommunen

185 kommuner besvarade påståendet. Diagrammet 5.1 visar att drygt hälften av kommunerna med ett mottagande på anvisning anser att anvisade nyanlända har goda möjligheter att genom kommunens försorg, eller på egen hand, hitta ett långsiktigt boende i kommunen. Andelen kommuner är ungefär densamma som andelen kommuner som erbjuder tillsvidarekontrakt. Övriga kommuner anger att anvisade nyanlända endast *delvis*, *i låg grad* eller *inte alls* har dessa möjligheter. Det är flera som nämner att det är svårt för nyanlända att på egen hand, utan kommunens försorg, hitta ett annat boende eftersom det vanligtvis kräver att man stått i kö under lång tid. Flera kommuner uppger även bostadsbrist som en utmaning i sammanhanget. Ett antal kommuner arbetar med bostadsvägledning och stöttar individerna att hitta bostad i kommunen, men också runt om i hela Sverige.

”God samverkan med det kommunala bostadsbolaget gör att vi i hög grad kan stötta nyanlända till att få ett långsiktigt boende.”

”Endast ett fåtal lyckas hitta bostad inom kommunens gränser.”

”Det är långa köer för att få ett fast kontrakt och fastighetsbolagens policy gör att många inte klarar av att nå upp till de höga kraven som t.ex. att ha ett fast jobb. [...]”

”Bostadsbrist i kommunen gör att det är svårt att hitta permanent eller långsiktigt boende. Alla nyanlända erbjuds boskola där man får hjälp att söka bostad och ställa sig i kommunala och privata bostadsköer.”

”på grund av nybyggnation har kötider minskats något vilket möjliggjort att en del med kortare kötid och dagligt aktiva i bostadssök kunnat hitta bostäder på egen hand – förstahandskontrakt”

”[...] Kötiden på det kommunala bostadsbolaget är relativt lång, men bostadssök sker brett hos alla bostadsbolag som är verksamma i kommunen och även utanför kommunen.”

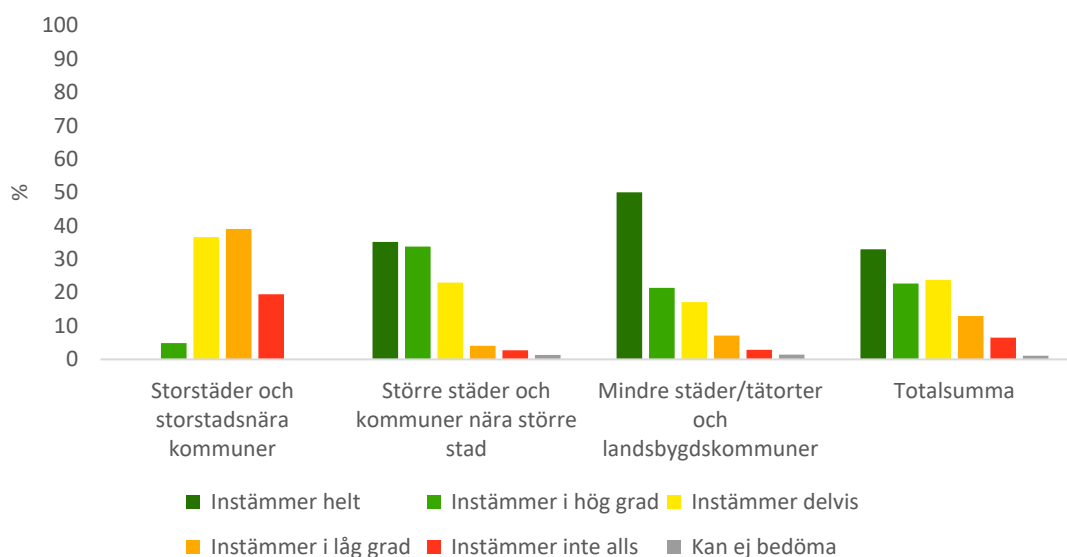

Bild 5.2: Olika kommungruppers svar gällande anvisade nyanländas möjligheter att, genom kommunens försorg eller på egen hand, hitta ett långsiktigt boende i kommunen

Stapeldiagrammet 5.2 visar att det är enklast att få ett långsiktigt boende i mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, tätt följt av större städer och kommuner nära större stad. En jämförelse av kommungruppsdiagrammen 4.2 och 5.2 visar att samtliga kommungrupper anser att det är något enklare för anvisade nyanlända att hitta ett långsiktigt

boende i kommunen än att få ett tillsvidarekontrakt. Tydligast gäller det för storstäder och storstadsnära kommuner, särskilt Stockholms län, där det är färre som har valt *instämmer inte alls* och istället valt *instämmer i låg grad* eller *instämmer delvis*. En del kommuner som valt *instämmer delvis* upplever att bostadsmarknaden har förbättrats något. Andra kommuner nämner att det ofta rör sig om andrahandskontrakt och en bostad i en annan kommun.

Anvisade nyanlända bosätts med närhet till service och kommunikationer:

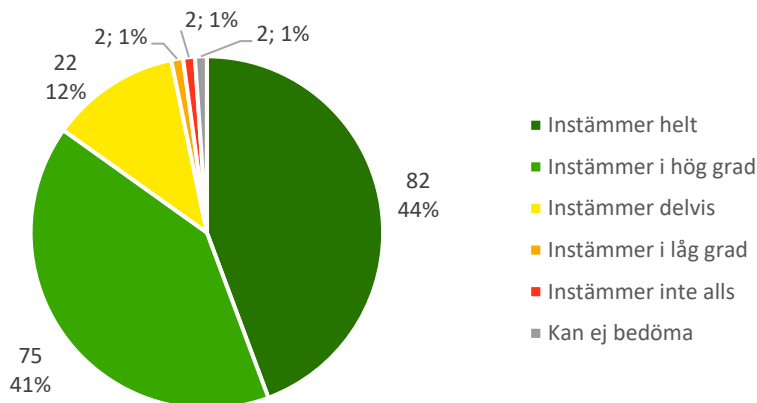

Bild 6.1: Anvisade nyanlända bosätts med närhet till service och kommunikationer

185 kommuner besvarade påståendet. Diagrammet 6.1 visar att en tydlig majoritet av kommunerna *instämmer helt* eller *i hög grad* i påståendet att anvisade nyanlända bosätts med närhet till service och kommunikationer. En mindre andel har svarat att de *instämmer delvis*. Merparten av kommunerna försöker utgå från individens behov och placerar denne därefter. Nedan följer några av kommunernas kommentarer:

”Inför ett mottagande görs bedömning för vilket boende som anses vara lämpligast utifrån familjens situation. Exempelvis barnfamiljer försöker kommunen tillgodose möjligheten till att ha nära till förskola/skola. Samtliga boende har närhet till service och kommunikation.”

”Ja, vi försöker ha ett helhetstänk och ett barnperspektiv så vi bosätter nyanlända med närhet till service och kommunikationer.”

”Försöker medvetet sprida nyanlända över hela kommunen för att motverka segregation, dock är inte alltid bussförbindelser optimala.”

”De bosätts där det finns lediga lägenheter, hänsyn tas till behov av skola/barnomsorg så långt det är möjligt.”

Anvisade nyanlända bosätts i bostäder där sovrum endast delas med partner eller av högst två barn:

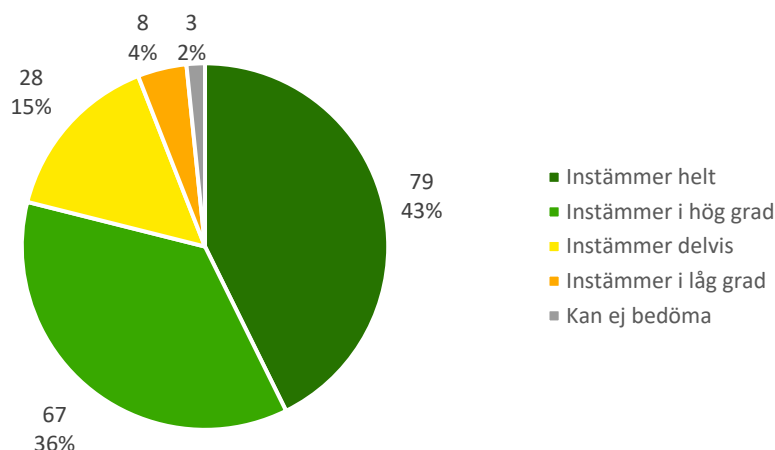

Bild 7.1: Anvisade nyanlända bosätts i bostäder där sovrum endast delas av partner eller av högst två barn

185 kommuner besvarade påståendet. Enligt diagrammet 7.1 är det nära 8 av 10 kommuner som svarar att de *instämmer helt* eller *i hög grad* med påståendet att anvisade nyanlända bosätts i bostäder där sovrum endast delas med partner eller av högst två barn. Cirka 20 procent *instämmer delvis* eller *i låg grad*. Merparten av kommunerna nämner att de strävar efter att anpassa bostad efter till exempel familjekonstellationer, men att det är en utmaning när stora barnfamiljer ska anvisas. Många kommuner uppger att de saknar så stora lägenheter/boenden som skulle behövas. Nedan följer några kommentarer från kommunerna:

”Kommunen utgår alltid från den aktuella familjesituationen och anpassar bostaden efter det.”

”Beroende av familjens storlek. Vi har haft en liten tillgång till riktigt stora lägenheter som rymmer 7-9 personer vilket innebär att vi har familjer som bor tätt.”

”Familjer hanteras utifrån ett uttryckt barnperspektiv. Vuxna och egenhushåll kan erbjudas sovrum ihop med andra ensamstående vuxna”

”Det klarar vi inte alltid att tillgodose. Ibland har vi inte rätt information från MV och hur stor familj som kommer + vissa familjer är så pass stora så det finns inte tillräckligt stora lägenheter.”

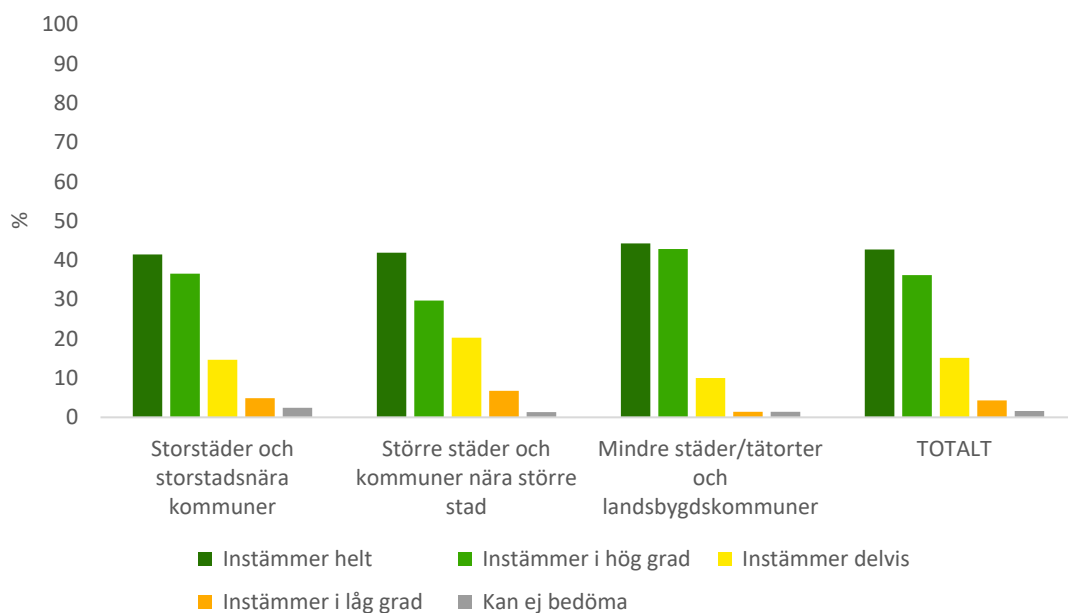

Bild 7.2: Olika kommungruppers förmåga att bosätta anvisade nyanlända i bostäder där sovrum endast delas av partner eller av högst två barn

Som diagrammet 7.2 visar är skillnaderna mellan kommungrupperna inte särskilt stora. Ett antagande skulle annars kunna vara att det är fler som placeras trångt i storstadslänen, men svaren visar inte det. Kommuner i Västra Götaland, Skåne och Stockholms län *instämmer helt* eller *instämmer i hög grad*. Det som kan noteras är att större städer och kommuner nära en större stad svarade att de *instämmer delvis* i högre grad. Kommunerna nämner att de försöker att ordna boende utifrån behov, men att de saknar större lägenheter och att det då kan bli trångbott när större familjer anvisas.

Beskriv hur kommunen i sitt arbete med bosättning av anvisade nyanlända tagit hänsyn till målgruppens olika behov: (t.ex. barn, kvinnor/män, hbtq, personer med funktionsnedsättning)

185 kommuner besvarade frågan. Merparten av kommunerna uppger att de försöker ta hänsyn till individens behov i så stor utsträckning som möjligt. Flera kommuner nämner att de tar särskild hänsyn till barnfamiljer och personer med funktionsnedsättning. Vissa kommuner svarar även att hänsyn tas till HBTQ-personer. Information från Migrationsverket lyfts från ett antal kommuner som en viktig förutsättning för att kunna möta målgruppens behov. Några kommuner nämner att målgruppen behandlas som alla andra invånare och att inga särskilda insatser genomförs. Nedan följer några av kommunernas svar:

”Vi jobbar aktivt med detta och gör analyser och riktar boende utifrån de underlag som gjorts tillgängliga för oss innan mottagandet”

”Vi ger individuellt stöd i varje enskilt ärende oavsett könstillhörighet eller funktionsförmåga och anpassar stödet efter behov”

”Vi försöker ha ett stort barnperspektiv genom att inte flytta runt barnfamiljer”

”Vi försöker alltid placera barnfamiljer i centrum för att undvika isolering. Om det finns funktionsnedsättning så försöker vi möta upp behovet av hiss och dyl.

”Vid bosättning av personer med funktionsnedsättning så är utgångspunkten att de ska bo i en lägenhet på första våningen, eller med tillgång till hiss” “[...] Till exempel har vi placerat hbtq-personer i eget boende istället för i korridorboende [...]”

Kommunen har identifierat följande framgångsfaktorer för långsiktig hållbarhet och kvalitet i arbetet med bosättning av anvisade nyanlända:

185 kommuner besvarade frågan. Samverkan är det ord som flest kommuner använder när de listar framgångsfaktorer i arbetet med bosättning av anvisade nyanlända. Samverkan med kommunala bostadsbolag är det som främst nämns, men också samverkan med andra fastighetsbolag, inom kommunen och med till exempel civilsamhället och Arbetsförmedlingen. Många kommuner tar också upp betydelsen av ett långsiktigt boende och att kunna erbjuda tillsvidarekontrakt. Att stötta individen initialt med information om boendet och arbetsmarknaden finns med bland svaren. Några kommuner nämner även vikten av att inte placera alla nyanlända i samma område utan att bosätta i flera olika delar av kommunen för en bättre inkludering/integration. Nedan följer ett axplock av kommunernas svar:

”Ett gott samarbete med det kommunala bostadsbolaget. En bra dialog med Migrationsverket för att planera anvisningar och mottagandet med god framförhållning är också att rekommendera.”

”Ett bra och tryggt boende är grunden för långsiktighet i kombination med att stegvis introducera den enskilde i vad denne kan/bör göra själv när det gäller olika processer. [...]

”Samverkan mellan utbildningsanordnare för SFI, Arbetsförmedlingen och kommunen, vilket för en liten kommun förenklas av att det blir ganska personberoende.”

”[...] Inom egen integrationsenhet har kommunen anställt extratjänster, oftast högskoleutbildade nyanlända som har hjälpt till med flyktingmottagande parallellt med SFI-undervisning. Alla personer som har haft extratjänst inom enheten har gått direkt vidare till egen försörjning efter ett – två år”.

”Samverkan med berörda myndigheter och civilsamhället.”

”Ett nära samarbete med fastighetsbolagen samt sprida ut familjerna i olika bostadsområden för att undvika segregation.”

Kommunen har identifierat följande utvecklingsområden för långsiktig hållbarhet och kvalitet i arbetet med bosättning av nyanlända:

185 kommuner besvarade frågan. I vissa fall är utmaningarna som nämns snarlika framgångsfaktorerna. Även om det framkommer att samverkan med kommunala bostadsbolag är en framgångsfaktor så är det en del kommuner som lyfter det som ett utvecklingsområde. Kommunerna lyfter också att bostadsmarknaden är ett problem och att det är svårt att hitta långsiktiga boendelösningar som passar olika familjekonstellationer. Rimlig hyresnivå och ett tidigt arbetsmarknadsfokus så att nyanlända har möjlighet att efterfråga en bostad lyfts fram som viktigt. Nedan följer några kommentarer från kommunerna:

”Förbättra samarbetet med hyresvärdar i kommunen”

”Ovissheten kring långsiktig bostad påverkar den nyanlände negativt i etableringsprocessen. Oro försenar utveckling av språk och engagemang. Arbetet kring sysselsättning och arbetsmarknadsinsatser/utbildning försväras då individen inte vet om den bor kvar när etableringsperioden om 2 år passerat”

”Bristen på bostäder försämrar arbetet. Samverkan med arbetsförmedlingen är också ett utvecklingsområde. Information från Migrationsverket innan anvisning är ofta bristfällig, tex gällande personens hälsotillstånd”

”Bostadsmarknaden i kommunen utgör ett stort hinder för att nyanlända ska kunna erbjudas stadigvarande boende.”

”Tillgång till arbete är avgörande för en långsiktig hållbarhet och för att de nyanlända som är nära arbetsmarknaden att stanna kvar i anvisad kommun.”

”[...] Det är brist på större lägenheter till ett rimligt pris men också små lägenheter. Generell brist på bostäder till rimligt pris.”

Självbosatta nyanlända

Nyanlända kan välja att själva ordna sin bostad, så kallad självbosättning. Många har redan under asyltiden ordnat eget boende i en kommun och bor kvar efter uppehållstillstånd. Andra har bott i Migrationsverkets boenden som asylsökande, men väljer att på egen hand bosätta sig i en kommun efter uppehållstillstånd. I gruppen självbosatta nyanlända finns även anhöriga som beviljats uppehållstillstånd innan inresa.

Kommuner har ett generellt bostadsförsörjningsansvar för gruppen självbosatta nyanlända. Enligt bostadsförsörjningslagen ska varje kommun planera för bostadsförsörjningen i syfte att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder. Kommunen ska ta fram riktlinjer med uppgifter om kommunens mål för bostadsbyggande och utveckling av bostadsbeståndet, kommunens planerade insatser för att nå uppsatta mål, och hur kommunen har tagit hänsyn till relevanta mål, planer och program som är av betydelse för bostadsförsörjningen. Uppgifterna ska särskilt grundas på en analys av den demografiska utvecklingen, av efterfrågan på bostäder, bostadsbehovet för särskilda grupper - inklusive nyanlända - och marknadsförutsättningar.¹¹

Kommunen har god kunskap om självbosatta nyanländas bostadssituation:

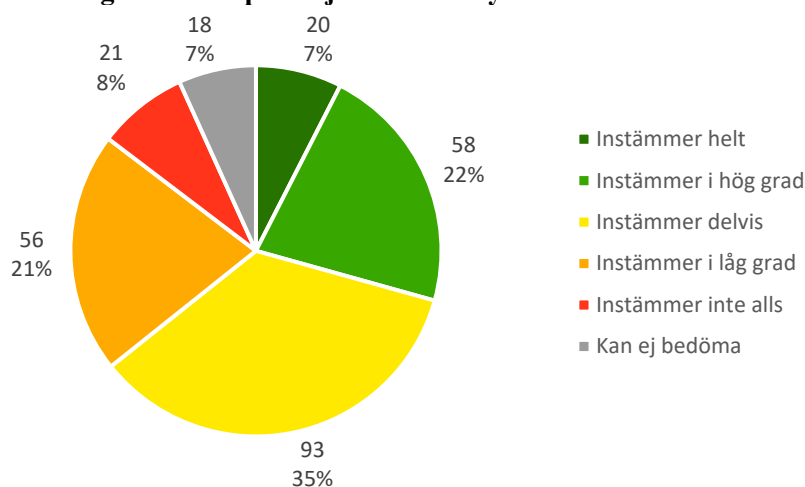

Bild 8.1: Kommunen har god kunskap om självbosatta nyanländas bostadssituation

266 kommuner besvarade påståendet. Som diagrammet 8.1 visar är det ganska varierande svar. Knappt en tredjedel *instämmer helt* eller *i hög grad* med påståendet att kommunen har god kunskap om självbosatta nyanländas bostadssituation. Det är ungefär lika många som *instämmer i låg grad* eller har valt *instämmer inte alls*. Cirka en tredjedel *instämmer delvis* och några uppger att de ej kan bedöma. Det som många kommuner nämner är att de får

¹¹ [Lag \(2000:1383\) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar Svensk författningssamling 2000:2000:1383 t.o.m. 2013:866 - Riksdagen](#)

kännedom om de självbosatta först när målgruppen tar kontakt med kommunen. Ett antal kommuner uppger att de är små och därför har bra kunskap om målgruppen. Några kommuner nämner att de arbetar aktivt för att få information och kunna förbättra situationen för målgruppen. Kommunerna nämner att gruppen ofta bor inneboende hos vänner och släktingar, vilket betyder att de ofta bor trångt samt att de hyr bostäder med dålig standard och utsätts för svartkontrakt. Nedan följer några kommentarer från kommunerna:

”Då den självbosatta oftast bosätter sig hos släktingar och gör det på eget initiativ får kommunen oftast vetskap om deras inflytt först vid ansökan om försörjningsstöd eller barnomsorg.”

”Vi har ingen kontakt med dessa om de inte tar kontakt med oss.”

”Kommunen är liten och därav har vi bra överblick på de fastighetsägare som finns, samt att vi har mycket kontakt med de nyanlända själva och ofta informeras om deras bostadssituation.”

”Vi har ingen helhetsbild av situationen. Inom det kommunala bostadsbolaget finns en hel del kunskap, där märker de att det finns problem med trångboddhet.”

”Kommunen har gjort en undersökning om nyanländas boendesituation 2019. Vi vet att deras boendesituation är svår och har påbörjat vissa insatser men det finns fortfarande mycket att göra.”

”Nyanlända tenderar att hamna i socioekonomiskt utsatta områden, vilket bidrar till såväl etnisk som ekonomisk segregation och trångboddhet, särskilt för EBO. Vi ser att det är väldigt många familjer som bor i trångboddhet.”

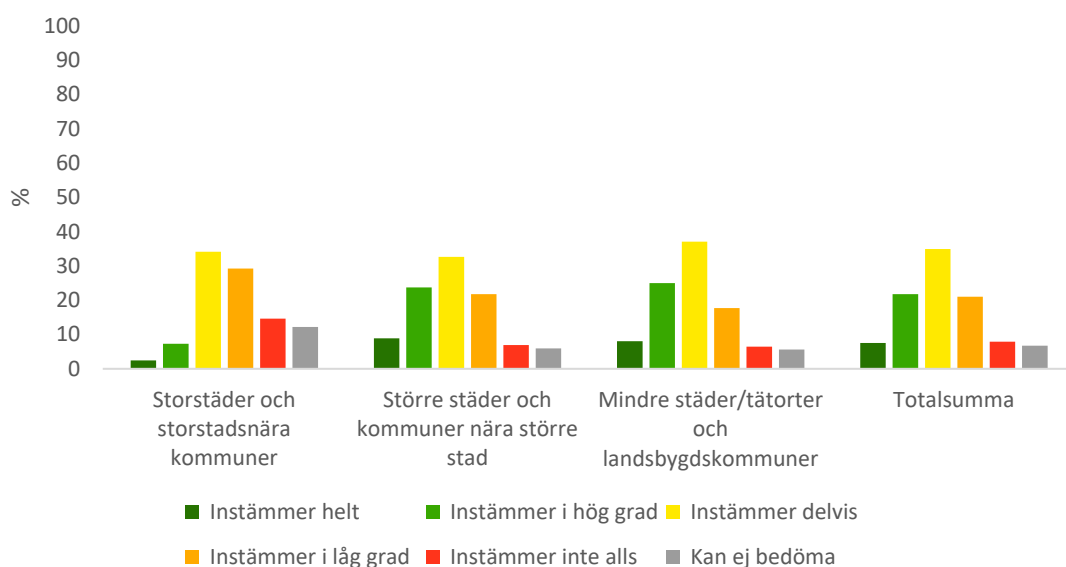

Bild 8.2: Olika kommungruppers kunskap om självbosatta nyanländas bostadssituation

Diagrammet 8.2 illustrerar att det är en balans mellan kommungrupperna när det gäller *instämmer delvis*, men att storstäder och storstadsnära kommuner sticker ut genom att de har valt *instämmer i låg grad* och *instämmer inte alls* i större utsträckning. De anser sig således ha sämre kunskap om självbosatta nyanländas bostadssituation än övriga kommungrupper. Det är också en grupp som har valt *kan ej bedöma* i större utsträckning än övriga kommungrupper. En möjlig förklaring kan vara att det är lättare att ha en överblick över självbosatta nyanlända i en mindre kommun och utifrån svaren stämmer det till viss del, men liknande svar kommer även från större städer och kommuner nära större stad.

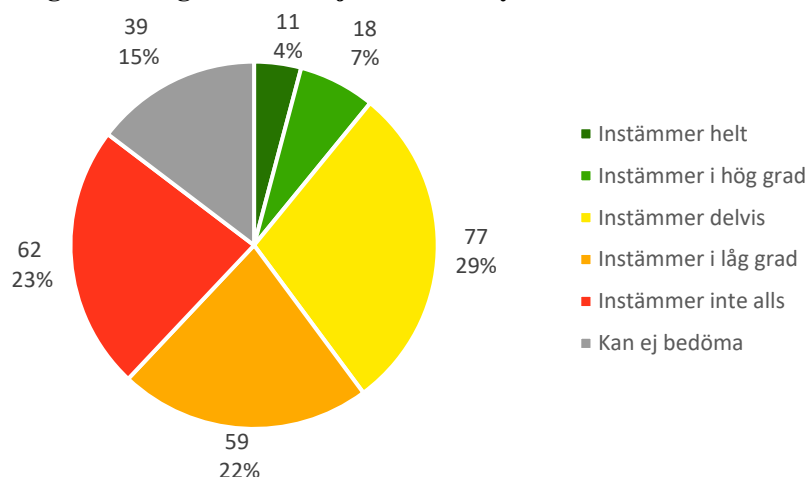
Kommunen har god förmåga att möta självbosatta nyanländas bostadsbehov:

Bild 9.1: Kommunen har god förmåga att möta självbosatta nyanländas bostadsbehov

266 kommuner besvarade påståendet. Diagrammet 9.1 visar att närmare hälften av kommunerna svarat att de *instämmer i låg grad* eller *instämmer inte alls* i påståendet att kommunen har god förmåga att möta självbosatta nyanländas bostadsbehov. En tredjedel *instämmer delvis*. Det är flera kommuner som nämner att de inte gör några särskilda insatser för just den här gruppen. Andra kommuner uppger att de hjälper självbosatta nyanlända med att ställa sig i bostadskö. I ett antal kommuner, där utbudet av bostäder är relativt stort, upplevs det som förhållandevis enkelt för målgruppen att hitta ett långsiktigt boende.

”Ont om lägenheter och lång kötid till befintliga lägenheter.”

”Deras boendesituation har inte varit i fokus, de har eget ansvar att lösa detta själva.”

”Vi utgår från samma kriterier som för alla andra som söker bostad i kommunen, däremot finns samhällsväglare som hjälper till att skriva upp nyanlända i bostadsköer i vår egen men även omgivande kommuner.”

”Självbosatta har goda möjligheter att på egen hand hitta ett boende med ett tillsvidarekontrakt till vettiga pengar även relativt centralt [...]”

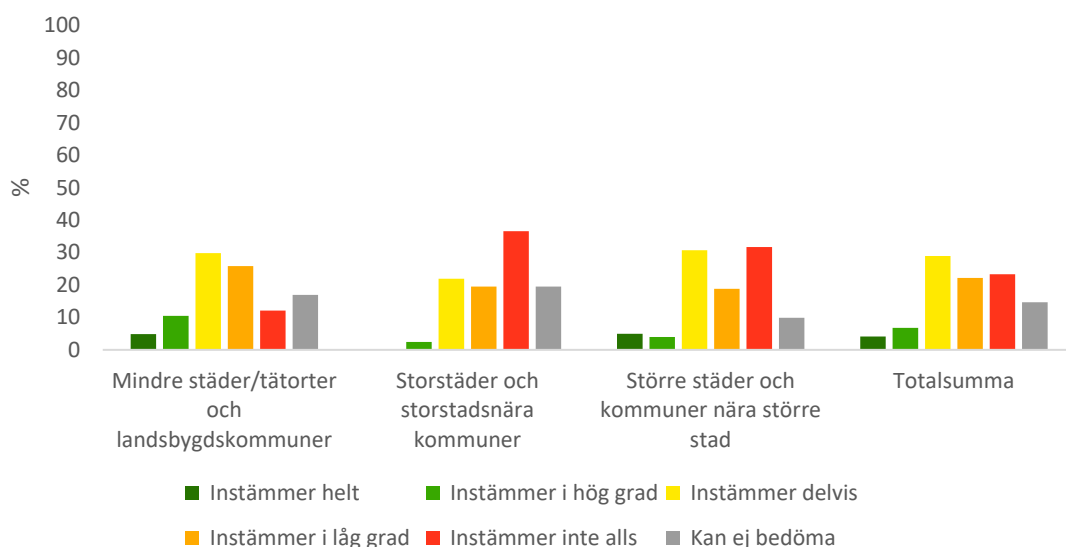

Bild 9.2: Olika kommungruppers förmåga att möta självbosatta nyanländas bostadsbehov

Diagrammet 9.2 visar att mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner i högre grad bedömer att de har förmåga att möta självbosatta nyanländas bostadsbehov än övriga kommungrupper. Det sammanfaller med frågan 9.1 där mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner i högre grad bedömer sig ha goda kunskaper om målgruppens bostadssituation. En jämförelse mellan den här och föregående fråga inom gruppen mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner ger en annan bild. Några kommuner bedömer att de har god kunskap om självbosatta nyanländas bostadssituation, men att de har sämre möjlighet att möta målgruppens bostadsbehov. Detsamma gäller större städer och kommuner nära större stad som svarade att de har en god kunskap om självbosatta nyanländas bostadssituation, men en betydligt sämre möjlighet att möta bostadsbehovet. Svårast är det för storstäder och storstadsnära kommuner som bedömer att de har sämre förmåga att möta nyanländas bostadsbehov i jämförelse med övriga kommungrupper. Det är också den kommungrupp som bedömer att de har sämre kunskap om målgruppens bostadssituation.

Skola och utbildning

Utbildning är grundläggande mänsklig rättighet och en grundläggande förutsättning för ett rikare liv. I Sverige är regeringens mål att vi ska ha en jämlik kunskapsskola och mål 4 och 10 i Agenda 2030 handlar om god utbildning för alla och minskad ojämlikhet. I jämlikhetskommissionens rapport *En gemensam angelägenhet SOU 2020:46* konstateras att ”Ett väl utbyggt utbildningssystem med hög lägstanivå på kvaliteten är ett av de starkaste instrumenten för att skapa och vidmakthålla ett jämlikt samhälle”.¹² Samtidigt ökar ojämlikheten i samhället.

Skola

Under de senaste tio åren har ungefär 400 000 individer fått uppehållstillstånd i Sverige. En stor andel (1/3) av dem är barn.¹³ För att nyanlända och asylsökande barn ska få samma förutsättningar att lyckas i skolan som övriga elever krävs särskilda insatser. Det handlar bland annat om introduktionsinsatser, studiehandledning på modersmål men också en väl fungerande kontakt mellan skola och elevens vårdnadshavare. Stöd kan utjämna ojämlika förutsättningar och leda till jämlikare utfall. Därför ställde länsstyrelserna frågor om organisering, mottagande och introduktion av nyanlända barn och elever.

Kommunen har god förmåga att erbjuda introduktionsinsatser till nyanlända och asylsökande inom:

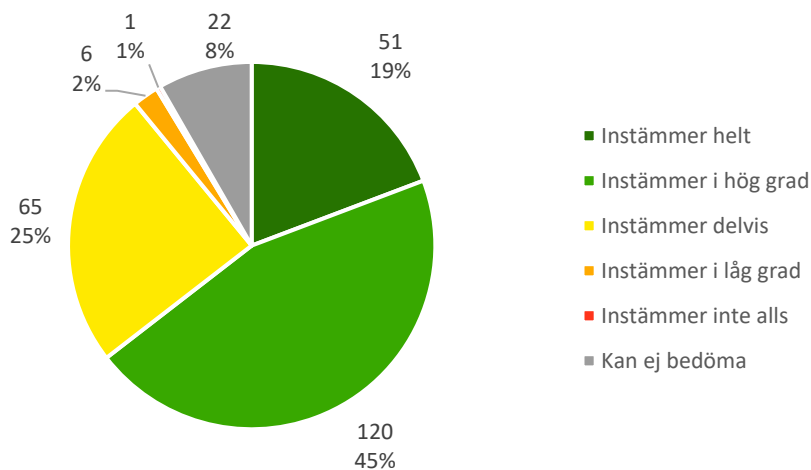
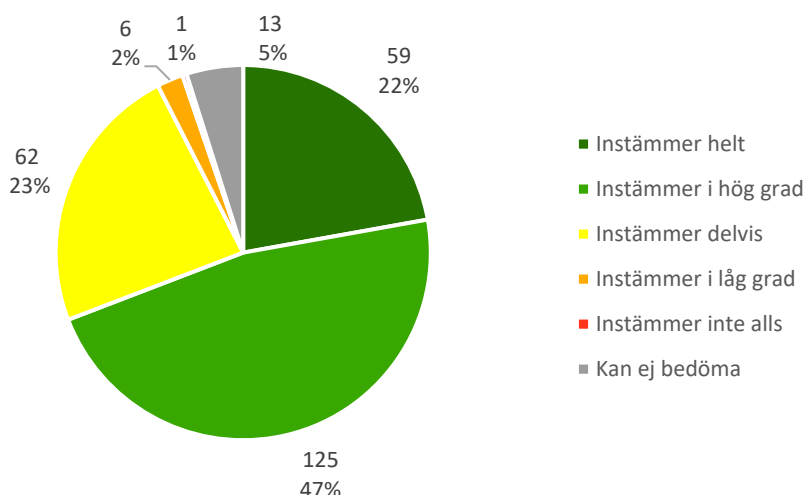

Bild 10.1: Kommunen har god förmåga att erbjuda introduktionsinsatser till nyanlända och asylsökande inom *förskola*

¹² [En gemensam angelägenhet, SOU 2020:46. Vol. 2 \(regeringen.se\)](https://www.regeringen.se/491399/publications/491399)

¹³ [En gemensam angelägenhet, SOU 2020:46. Vol. 1 \(regeringen.se\)](https://www.regeringen.se/491399/publications/491399)

10.2: Kommunen har god förmåga att erbjuda introduktionsinsatser till nyanlända och asylsökande inom *skola*

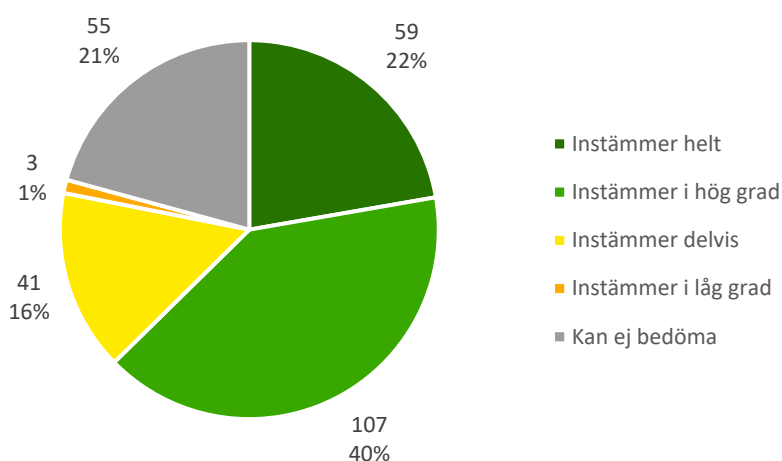

Bild 10.3: Kommunen har god förmåga att erbjuda introduktionsinsatser till nyanlända och asylsökande inom *gymnasiet*

266 kommuner besvarade påståendena. Som diagrammen 10.1, 10.2 och 10.3 visar är bedömningarna snarlika mellan förskola, grundskola och gymnasium. Gymnasiet sticker ut med en femtedel som har valt alternativet *kan ej bedöma*. Det beror i de flesta fall på att kommunen ej har gymnasium i egen regi utan köper platser hos en annan kommun. Generellt bedömer kommunerna att de har god förmåga att erbjuda introduktionsinsatser, men sedan kan det inom kommunen skilja sig åt mellan de olika nivåerna. En del kommuner nämner att de har någon form av språkcentrum som stöttar övrig verksamhet i mottagandet, eller en mottagningsenhet. Det finns således uppbyggda strukturer för mottagandet. Några kommuner nämner att det är svårt att behålla kompetens när ett minskat antal nyanlända och asylsökande kommer. I vissa fall bedöms det vara brist på lärare med svenska som andraspråk. Nedan följer några kommentarer från kommunerna:

”Vi har en god organisation vad gäller mottagningssamtal och kartläggning av familjernas behov. Vi har under flera år haft korta handläggningstider och barn och elever skrivs in i verksamhet skyndsamt (inom en månad).”

”Vi har en låg andel nyanlända och därmed svårt att rekrytera medarbetare med rätt formell kompetens inom svenska som andra språk till grundskolan. Dessa lärare tenderar att söka sig till kommuner med fler nyanlända.”

”I kommunen finns Lotsen som är ett kompetenscentrum riktat mot flerspråkiga och nyanlända i familjen. De genomför kartläggning och en första introduktion riktat till familjen och barnet/eleven [...]”

”[...] Problemet är att våra förutsättningar, ekonomiska och personella med mycket kort varsel. Kompetent och erfaren personal har sagts upp pga kommunens minskade antal nyanlända och asylsökande. [...]”

Kommunen har god förmåga att erbjuda nyanlända elever studiehandledning på modersmål eller på elevens starkaste skolspråk:

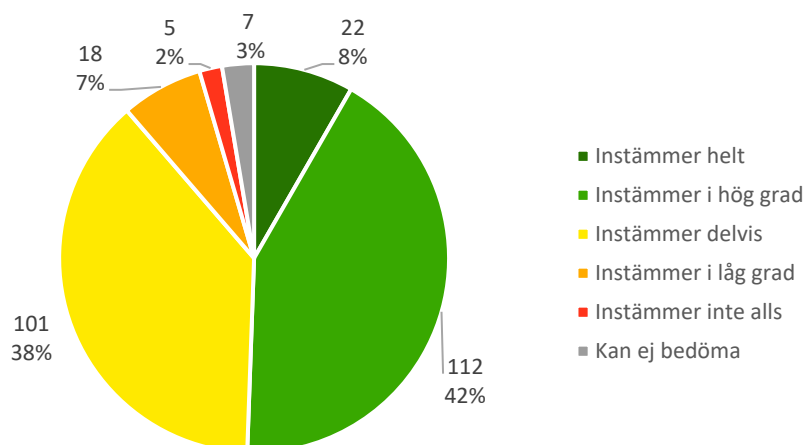

Bild 11.1: Kommunen har god förmåga att erbjuda nyanlända elever studiehandledning på modersmål eller på elevens starkaste skolspråk

265 kommuner besvarade påståendet. Som diagrammet 11.1 visar *instämmer* hälften av kommunerna *helt* eller *i hög grad*. Nästan 40 procent *instämmer delvis*. Merparten av kommunerna upplever att de kan erbjuda nyanlända elever studiehandledning på modersmål eller på elevens starkaste skolspråk när det gäller stora språkgrupper, men att det blir svårt med mindre språk. En del kommuner uppger att de i sådana fall använder sig av fjärrundervisning och köper in kompetensen från andra kommuner. Nedan följer några kommentarer från kommunerna:

”Vi har en väl utbyggd organisation för studiehandledning där vi är ledande i Sverige. Vi har utvecklat vad vi kallar för samlad studiehandledning vilket innebär att studiehandledarna är alla samtidigt på en skola vilket underlättar för ordinarie lärarna att planera viktiga genomgångar för de tillfällen då studiehandledarna är på plats.”

”Kommunen kan erbjuda studiehandledning på vissa språk eftersom det finns modersmåls lärare som kan erbjuda studiehandledning också, men vi saknar möjligheten att erbjuda studiehandledning på mindre språk.”

”Vi har inte tillgång till lärare som hanterar samtliga modersmål som eleverna har behov av. [...]”

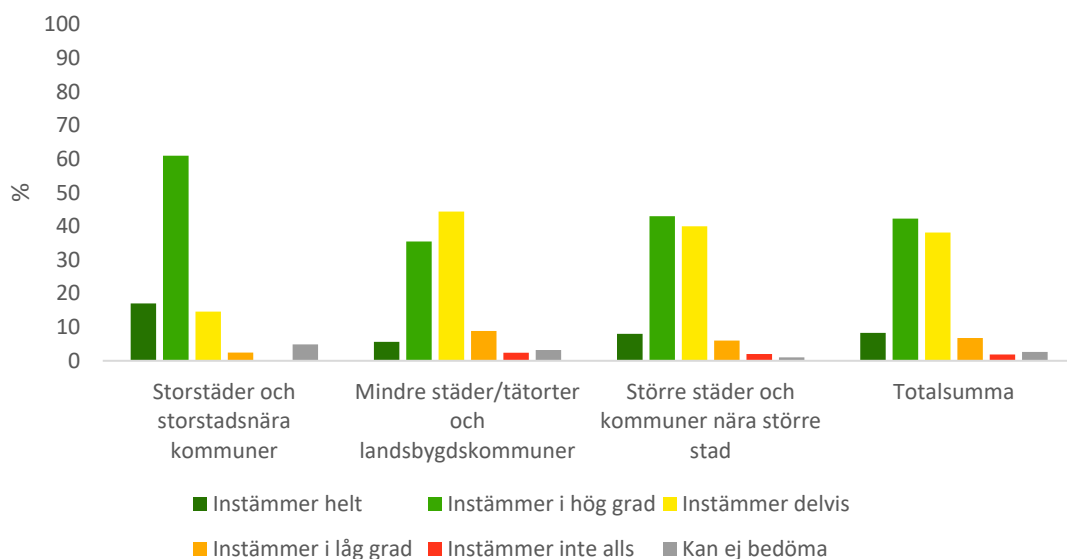

Bild 11.2: Olika kommungruppers förmåga att erbjuda nyanlända elever studiehandledning på modersmål eller på elevens starkaste skolspråk

Som diagram 11.2 visar sticker storstadslänen ut vad gäller möjligheten att kunna erbjuda nyanlända elever studiehandledning på modersmål eller på elevens starkaste skolspråk. Men det finns även goda möjligheter i övriga kommungrupper, där många också har svarat *instämmer delvis*.

Kommunen har goda former för samverkan med nyanlända elevers vårdnadshavare:

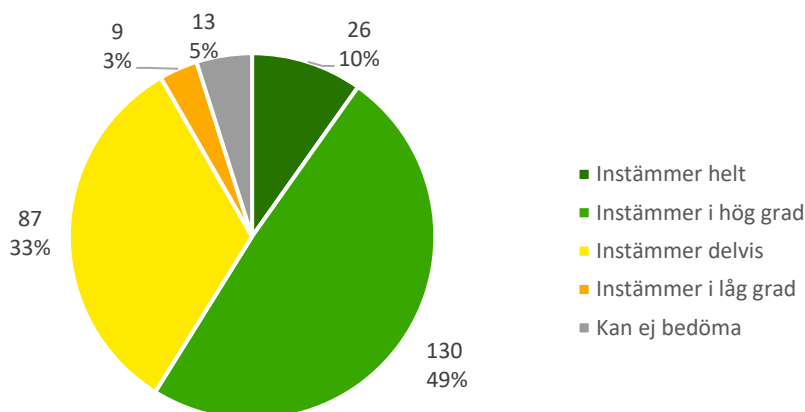

Bild 12.1: Kommunen har goda former för samverkan med nyanlända elevers vårdnadshavare

265 kommuner besvarade påståendet. Diagram 12.1 visar att över hälften av kommunerna *instämmer helt* eller *i hög grad* med påståendet om att kommunen har goda former för samverkan med nyanlända elevers vårdnadshavare. Det är runt en tredjedel som *instämmer delvis*. Flera kommuner nämner att de ofta har ett bra introduktionssamtal med till exempel tolk, men att kontakten sedan varierar när väl eleven är igång med studierna. Ett antal kommuner uppger att de använder olika plattformar i kontakten med vårdnadshavare, men att de inte alltid finns på flera språk vilket gör det svårt för nyanlända föräldrar att ta till sig informationen. Några kommuner uppger att det är enklare att ha en bra kontakt med vårdnadshavarna när det finns flerspråkiga lärare på skolan. Några kommuner nämner också att det finns utvecklingspotential i kontakten med vårdnadshavare. Nedan följer några kommentarer från kommunerna:

”Studiehandledarna har mycket god kontakt med vårdnadshavare. Ett gott exempel är att en skola anordnar föräldramöten för nyanlända elevers föräldrar, gällande information om det svenska skolsystemet och Socialtjänstens arbete. På detta möte deltar studiehandledare och tolkar.”

”När det gäller under perioden med språkintröduktion finns goda former för samverkan, men när eleven går ut i klass minskar detta till viss del på grund av språkproblematik.”

”[...] Många nyanlända föräldrarna har inte kunskap i det program som skolorna använder ex. lämna/hämta för förskolan. [...].

”Vi har flerspråkig personal inom verksamheten som kan ta emot de flesta av våra nyanlända familjer på ett bra sätt och hålla kontakt med vårdnadshavare vid behov [...].”

”Ett område vi inte haft fokus på, definitivt ett utvecklingsområde. Vi har haft en del utbildningsinsatser, men inte med kontinuitet.”

Kommunen har identifierat följande framgångsfaktorer för förskola/grundskola/gymnasium i mottagandet av nyanlända och asylsökande:

265 kommuner besvarade frågan. Framgångsfaktorer som lyfts fram är tidig kartläggning av eleven så att rätt insatser kan sättas in. Flerspråkig och kompetent personal liksom bra samarbete mellan studiehandledare och undervisande lärare nämns också. En del kommuner ser förberedelseklasserna som en framgångsfaktor medan andra kommuner tycker att det bästa är att sätta eleven i ordinarietklass direkt tillsammans med stöd från studiehandledare. Nedan följer några kommentarer från kommunerna:

”Inled med att skapa ett bra möte med hela familjen, vi gör ofta hembesök vilket främjar en god relation. Ta reda på så mycket som möjligt om elevens bakgrund: skolbakgrund men även intressen och erfarenheter [...].

”Pedagogens intresse och engagemang. Fastlagda mötesrutiner vikten om mångkulturellt förhållningssätt. Tillgång till studiehandledning på modersmål.”

”Studiehandledare med god ämneskompetens och ämneslärare samarbetar. Skolor använder kartläggning som grund för sin planering för eleven [...].”

”Mottagning och kartläggning. Tidig övergång till undervisning i klass parallellt med fortsatt stöd i svenska. Studiehandledning.”

”Att eleverna får gå i förberedelseklass är en framgång. [...].”

Kommunen har identifierat följande utvecklingsområden för förskola/grundskola/gymnasium i mottagandet av nyanlända och asylsökande:

265 kommuner besvarade frågan. Ånga kommuner lyfter vikten av kompetensutveckling för lärare inom språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt. Några kommuner nämner att de deltar i Skolverkets satsning ”nyanländas lärande”. Kommunerna skriver att tillgång till flerspråkig personal, modersmålslärare och studiehandledare behövs i större utsträckning än idag. En del kommuner tar också upp vikten av att integrera de nyanlända eleverna på ett bra sätt så att det inte blir två olika grupper i klassen. Nedan följer några kommentarer från kommunerna:

”Att öka kunskaper i att arbeta språk- och kunskapsutvecklande i samtliga ämnen, fortsätta arbeta med värdegrund och få alla elever att känna sig välkomna och sedda, öka integrationen.”

”Vi har varit med i Skolverkets satsning runt nyanländas lärande och har därför jobbat med dessa frågor inom en rad områden. [...]”

”Studiehandledare och ämneslärare behöver samverka i högre utsträckning.”

Utbildning

Förutom att det har kommit många barn till Sverige så har allt fler personer med kort eller ingen formell utbildning tagits emot.¹⁴ Utbildningsbehoven är således stora även bland vuxna, speciellt för kvinnor, varför detta också är en jämställdhetsfråga. Personer med kort utbildning är en grupp som många gånger har långsam studieprogression och därmed riskerar att bli utskrivna från sfi. För att nyanlända med olika bakgrund och skilda behov ska kunna integreras i samhället och på arbetsmarknaden krävs riktade och individanpassade insatser och samverkan mellan flera olika aktörer. Mot bakgrund av detta ställde länsstyrelserna frågor om vuxenutbildningens möjlighet att tillgodose dessa behov.

Kommunen har god förmåga att erbjuda individanpassad SFI och övrig kommunal vuxenutbildning: (t.ex. utifrån utbildningsbakgrund)

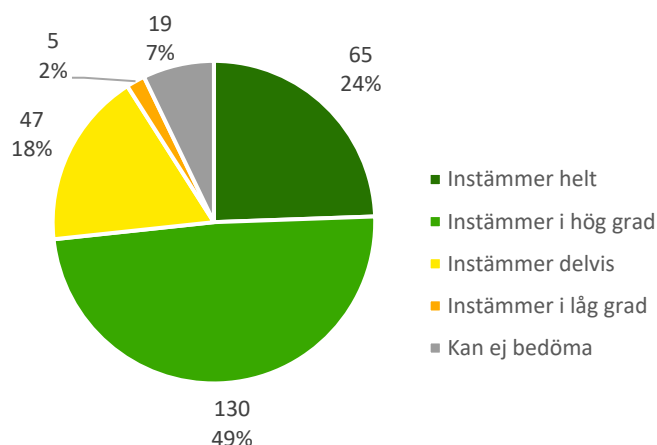

Bild 13.1: Kommunen har god förmåga att erbjuda individanpassad SFI

¹⁴ [En gemensam angelägenhet, SOU 2020:46. Vol. 1 \(regeringen.se\)](#)

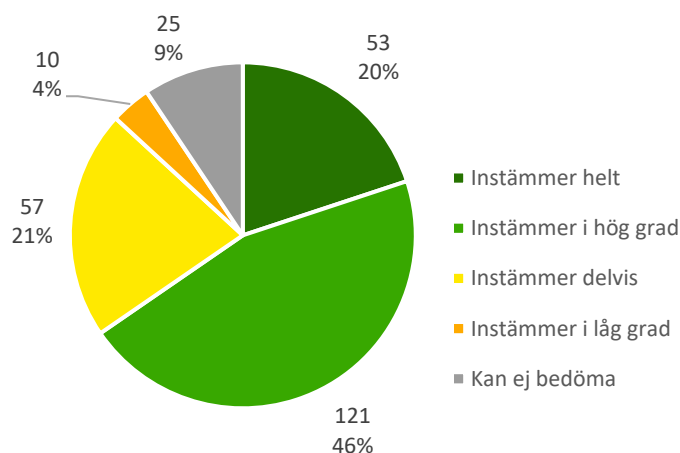

Bild 13.2: Kommunen har god förmåga att erbjuda individanpassad övrig kommunal vuxenutbildning

266 kommuner besvarade påståendet. Som diagrammen 13.1 och 13.2 visar *instämmer* merparten av kommunerna *helt* eller *i hög grad* i påståendet. Flera kommuner uppger att de har flexibilitet och möjlighet att anpassa utbildningarna utifrån individens behov. Det handlar om att kunna erbjuda SFI och vuxenutbildning i klassrum, på distans vid olika tider, men också att erbjuda ett brett utbud av olika inriktningar. Pandemin har dock påverkat undervisningen och en hel del har under 2020 skett på distans, vilket har fungerat för vissa grupper, men varit en utmaning för dem med kort eller ingen tidigare utbildning. Ett antal kommuner upplever att de generellt har svårt att möta kortutbildades behov. Nedan följer några av kommunernas kommentarer:

”Vi erbjuder olika lösningar för att det skall passa individen både inom SFI och övriga vuxenutbildningar. både dag och kvällsutbildningar. Flexibelt intag på många kurser.”

”Vi erbjuder flexkurser, man kan läsa förmiddag, eftermiddag eller kväll samt kombinationsutbildning inom vård och omsorg. Inom SFI erbjuder vi alla tre studievägar beroende på studiebakgrund. Vi erbjuder också möjligheten att läsa SFI på öppna förskolan.”

”Även om man har velat individanpassning så har man haft svårt att hitta eleverna. Mycket tid går åt till digital handledning och handledning till samtliga elever vilket gör att mkt av lärarnas tid går dit. De med liten studievana faller bort.”

”Pga av pandemin har all undervisningen skett på distans under vissa perioder. För nyanlända med låg utbildningsbakgrund har detta varit en utmaning:”

Kommunen har identifierat följande framgångsfaktorer för SFI och övrig kommunal vuxenutbildning i mottagandet av nyanlända:

265 kommuner besvarade frågan. Initialt lyfter merparten av kommunerna att en grundläggande kartläggning är avgörande för att kunna sätta in rätt insatser för individen. Flera kommuner lyfter SFI i kombination med arbetsmarknadsinsatser som en nyckel till framgång. Som framgångsfaktorer nämns även flexibilitet, kompetent personal, samverkan inom kommunen, men också samverkan med andra aktörer som exempelvis Arbetsförmedlingen. Nedan följer ett axplock av kommentarerna från kommunerna:

”SFI – Behöriga lärare på SFI med ett tydligt mentorskap. Samverkan med arbetsmarknadsenhet, individuella lösningar för elever utefter deras behov. Hög digital

kompetens hos personalen. Övrig vuxenutbildning – Det flexibla systemet som vi erbjuder att möta elever och deras möjligheter att studera. Att eleverna är väl utredda och har fått grundläggande undervisning är en förutsättning att klara vuxenutbildningen i kommunen. ”

”En avgörande framgångsfaktor är samverkan, och då i synnerhet med AF, men även med olika kommunala förvaltningar och andra myndigheter. Utbildningar som kombinerar språk och yrkesinriktade insatser är mycket effektivt.”

”- Vi har elever som framgångsrikt läser yrkesspår Vård och Omsorg på grundläggande nivå - Det finns även elever som kombinerar studier med extratjänster/praktik/jobb. Positivt att kunna fortsätta med studier i kombination med att jobba. [...]”

”Att ha behörig och rutinerad personal som möter eleverna när de kommer till SFI. Att genomföra kartläggningar som, i största möjliga mån, säkerställer att eleven hamnar på rätt nivå, där hen kan tillgodogöra sig kunskaperna på bästa möjliga sätt. [...]”

”Vi har arbetat upp en hög digitaliseringsgrad hos våra elever vilket har varit en förutsättning för att klara kombinationen av studier på distans och på plats under corona-perioden. [...]”

Kommunen har identifierat följande utvecklingsområden för SFI och övrig kommunal vuxenutbildning i mottagandet av nyanlända:

265 kommuner besvarade frågan. Många kommuner vittnar om en ökad tillströmning av elever med kort eller ingen tidigare utbildning. Vissa kommuner ser behov av att öka elevernas digitala kompetens. Behovet har aktualiserats än mer under pandemin. En del kommuner nämner också att SFI måste kombineras med praktik, men också andra ämnen som exempelvis matematik. Nedan följer kommentarer från kommunerna:

”[...] Majoriteten har kort utbildningsbakgrund och deras utmaningar inom alla områden är större och deras möjlighet att ta sig vidare i studie- och arbetsliv är små såväl utifrån egna förutsättningar som de möjligheter som bereds av kommunen. Denna grupp exkluderas ur de flesta satsningar och snabbvägar som ges. Arbetsmarknadsinsatser är de också exkluderade ur då dessa kräver mer gällande språkförmåga. [...]”

”Svårt att hantera utbildningsplikten med dess krav på undervisning hela dagen för analfabeter och kortutbildade när reducerad möjlighet att träffas i klassrum gäller.”

”Det finns ett behov av ökad digital kompetens hos särskilt SFI-elever med kort studiebakgrund. [...]”

”Att utveckla fler kombinationsutbildningar mellan SFI och yrkesutbildningar, ökad grad av arbetsförlagt lärande och möjlighet till språkutveckling på arbetsplatsen.”

Socialtjänsten

I vissa kommuner ligger mottagandet av nyanlända på socialförvaltningen medan det i andra kommuner är organiserat i en annan förvaltning. Oavsett vilket kommer många nyanlända av olika anledningar i kontakt med socialtjänsten varför länsstyrelserna ställde frågor om det i enkäten.

Kommunen har god förmåga att möta nyanländas eventuella behov av stöd från socialtjänsten:

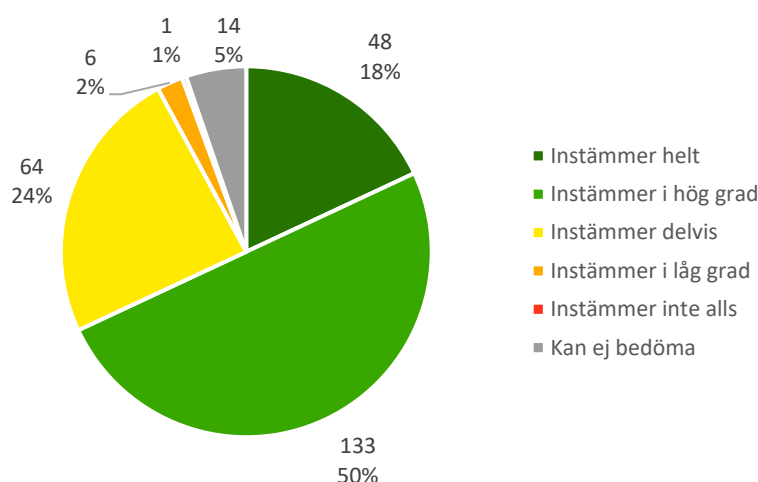

Bild 14.1: Kommunen har god förmåga att möta nyanländas eventuella behov av stöd från socialtjänsten

266 kommuner besvarade påståendet. Diagram 14.1 visar att kommunerna *instämmer helt* eller *i hög grad* med att de har god förmåga att möta nyanländas eventuella behov av stöd från socialtjänsten. Drygt en fjärdedel *instämmer delvis*. En del kommuner svarar att de möter den här gruppen precis som alla andra invånare i behov av stöd. Andra kommuner svarar att de har upparbetade rutiner sedan flyktingvågen 2015/2016. I några kommuner upplevs det minskade mottagandet som en möjlighet till mer kvalitativt stöd medan det i andra kommuner finns en oro då personalstyrkorna minskar. Några kommuner nämner att de arbetar med föräldraskapsutbildning. Ett antal kommuner lyfter också utmaningen med att andra statliga myndigheter inte är så tillgängliga och att det bidrar till att nyanlända kommer med många frågor till socialtjänsten. Nedan följer några kommentarer från kommunerna:

”Det stöd som finns för övriga kommuninvånare finns också för denna målgrupp”.

”På introduktionsenheten har vi god förmåga att möta nyanländas behov mycket på grund av att vi har erfaren personal som arbetat med nyanlända länge. Vi har även egna och lättillgängliga lokaler med en reception som är öppen alla vardagar där vi erbjuder service.”

”[...] Det låga inflödet har skapat större möjligheter för kommunens Integrationsenhet att jobba med olika former av stöd, inkludering i samhället, samt myndighetsutövning.”

”[...] Personalgruppen är efter besparingar liten, vilket minskar de resurser som står till förfogande.”

”I det förebyggande arbetet finns satsningar för att nå nyanlända föräldrar och familjer, bl a föräldraskapsstöd på olika sätt, samt brobyggare och nytt fokus på familjecentralen. [...]”

”Svårigheter för nyanlända att få rätt stöd med integrering då andra myndigheter är digitala och otillgängliga. Tar tid att få personnummer, skriva in sig i etablering, få igång bidrag från FK, kontakt med bank för konto och bank-id, anmälan till barnomsorg, skola och SFI m.m. Mer stöd än vad vi har resurser till behövs för att ge hjälp att hantera andra kommunala och statliga myndigheter.”

Kommunen har identifierat följande framgångsfaktorer gällande socialtjänstens verksamheter i mottagandet av nyanlända:

266 kommuner besvarade frågan. Många kommuner lyfter samverkan inom socialtjänsten, mellan olika delar av kommunen och med till exempel Arbetsförmedlingen och civilsamhället, som en framgångsfaktor. Vidare nämns bland annat vikten av erfaren personal och föräldraskapsutbildningar.

”Viktigt med samverkan mellan olika delar av socialtjänsten. Det är alltid viktigt men det har visat sig vara ytterst viktigt i arbetet med nyanlända och deras familjer.”

”God samverkan mellan kommunen och andra myndigheter samt intern samverkan mellan förvaltningarna och olika enheter i den egna förvaltningen.”

”Socialtjänsten har tillsammans med Arbetslivsförvaltningen bidragit till att ca 370 nyanlända/utrikesfödda har fått Extratjänstanställning under perioden jan-okt. Samarbetet med AF är och har varit en viktig samarbetspartner även när det gäller att skapa arbete (Nystartsjobb/introduktionsjobb) tillsammans med Kommunens Etableringskoordinatorer (62 personer till arbete perioden jan-okt).”

”En gedigen erfarenhetsbank av erfarna socialsekreterare vilka jobbat många år med målgruppen.”

”Föräldrastöd är en bra insats - krävs info och motivation för att ge stödet – men fungerar oftast bra sen.”

Kommunen har identifierat följande utvecklingsområden gällande socialtjänstens verksamheter i mottagandet av nyanlända:

266 kommuner besvarade frågan. Utvecklingsområdena som kommunerna lyfter fram varierar en hel del, men liknar i vissa fall det som nämnts under framgångsfaktorer. Flera kommuner lyfter att samverkan kan bli bättre internt, men också externt med till exempel Arbetsförmedlingen. Utveckling av föräldraskapsstöd och utbildningsinsatser inom heder och våld i nära relationer nämns också. Nedan följer några kommentarer:

”Ännu tätare samarbete. Att kunskapsutveckla oss ytterligare vad gäller barnets bästa i den kontexten att både föräldrar och barn är i ett nytt land, med nytt språk och ny kultur – hur arbeta med och hur förebygga problematik.”

”[...] AF måste ta ansvar för sitt område, idag måste kommunen gå in och bygga upp verksamheter som ska hjälpa nyanlända ut i arbete, etablering. [...]”

”[...] Tydligare och snabbare introduktion på arbetsmarknaden, risk att fastna i passivitet och långvarigt bidragsberoende.”

”Föräldraskapsstöd till målgruppen i form av utbildning och information. Behov av information och utbildning för målgruppen gällande våld i nära relationer.”

Ensamkommande barn och unga

Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för ensamkommande barn i form av att utreda behov av stöd, placeringsform och andra insatser. Det finns möjlighet att få ersättning från Migrationsverket för insatser upp till 21 år. Barnkonventionen och dess fyra grundprinciper liksom flertalet av målen i Agenda 2030 är särskilt viktiga i arbetet med ensamkommande barn och unga då de redan från start är en mycket utsatt grupp som har särskilda utmaningar. För att utfallet ska bli mer jämlikt mellan olika grupper krävs det att samhället genomför särskilda insatser för ensamkommande barn och unga.

Antalet ensamkommande barn och unga som kommer till Sverige har minskat. Under 2020 kom 500 asylsökande och 223 anvisades på kvot.

Kommunen har god förmåga att möta behovet av boende för ensamkommande barn under 18 år:

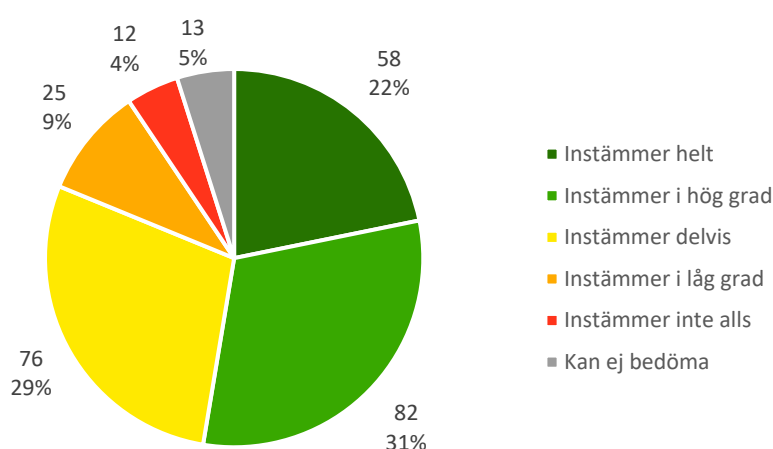

Bild 15.1: Kommunen har god förmåga att möta behovet av boende för ensamkommande barn under 18 år

266 kommuner besvarade påståendet. Diagrammet 15.1 visar att ungefär hälften *instämmer helt* eller *i hög grad* med att kommunen har god förmåga att möta behovet av boende för ensamkommande barn under 18 år. Närmare en tredjedel *instämmer delvis*. Flera kommuner upplever att de kan ordna någon form av boende, oftast familjehem eller jourhem, men också HVB och stödboende. Många kommuner lyfter dock att de saknar boenden i egen regi. På grund av ett minskat antal ensamkommande barn har många kommuner varit tvungna att till exempel lägga ned sina HVB. En del kommuner köper boendeplats i annan kommun eller av privata aktörer. Ett antal kommuner nämner att det är svårt att få tag i familjehem och att intresset för att vara familjehem har minskat. Nedan följer kommentarer från kommunerna:

”Inga problem, det finns en planerad boendekedja i kommunen utifrån individens behov.”

”HVB-hemmen nedlagda. Stödboendet håller på att avvecklas. Kvar i kommunen finns endast familjehem.”

”På grund av den minskade volymen har kommunen inte längre något HVB boende utan är hänvisade till att antingen placera utanför kommunen (om det är ok för den kommunen) eller att hitta familjehem och det är svårt att rekrytera familjehem.”

”Kommunen har inget eget boende och köper av utomstående aktör, beroende av att plats finns led vid behov. Gäller även familjehem, i brist på egna används konsultstödda.”

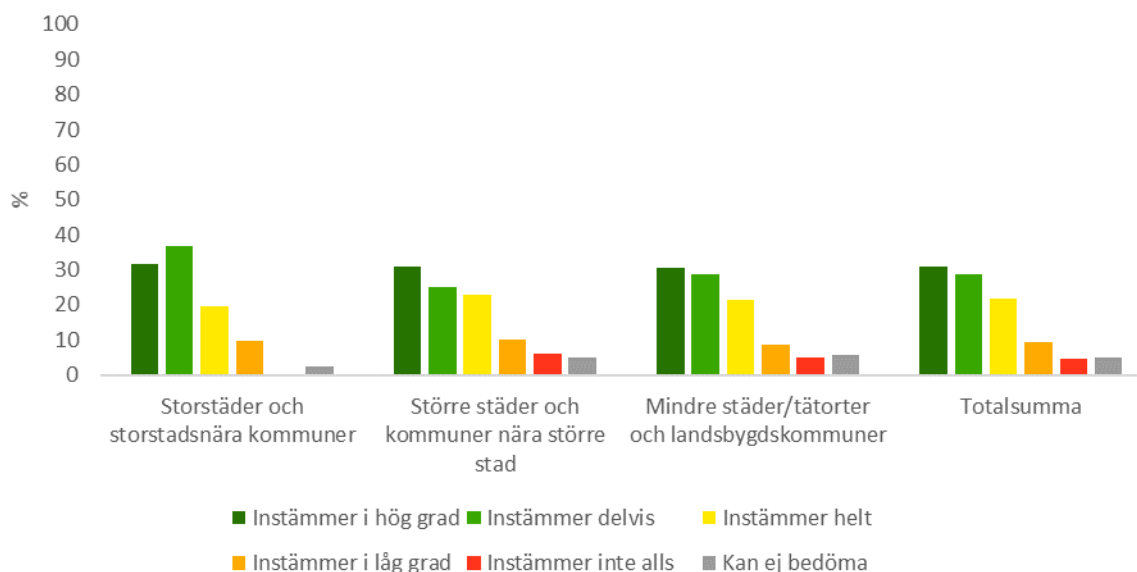

Bild 15.2: Olika kommungruppers förmåga att möta behovet av boende för ensamkommande barn under 18 år

Som diagrammet 15.2 visar är det inte så stora skillnader mellan kommungrupperna. Storstäder och storstadsnära kommuner bedömer dock att de har något bättre förmåga att möta behovet av boende för ensamkommande barn under 18 år än övriga kommungrupper.

Kommunen har god förmåga att möta behovet av boende för ensamkommande unga över 18 år som beviljats uppehållstillstånd som ensamkommande barn och bor kvar i kommunen:

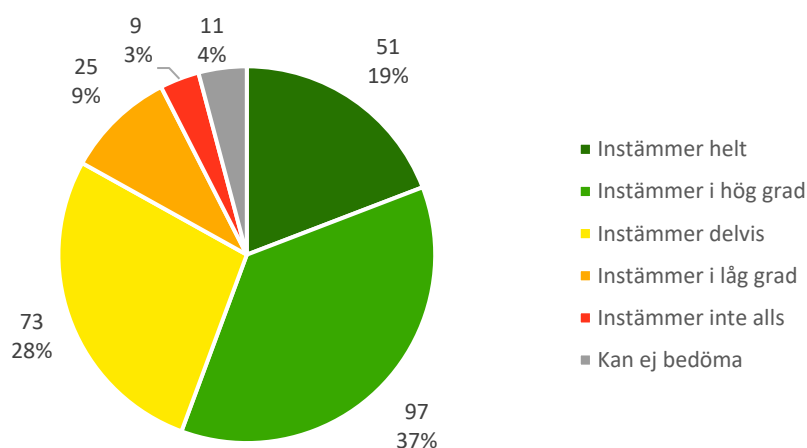

Bild 16.1: Kommunen har god förmåga att möta behovet av boende för ensamkommande unga över 18 år som beviljats uppehållstillstånd som ensamkommande barn och bor kvar i kommunen

266 kommuner besvarade påståendet. Som diagrammet 16.1 visar är fördelningen ungefär likadan som i diagrammet 15.1. Många kommuner uppger att de erbjuder stödboenden, utslusningsboenden eller liknande. En del kommuner har som krav att ungdomen ska ha en sysselsättning så som gymnasiestudier för att erbjudas boende. Flera kommuner uppger också att de stödjer ungdomarna till dess att de fyller 20/21 år. Bostadsbrist nämns som en utmaning. Nedan följer några kommentarer från kommunerna:

”Alla får möjlighet att bo kvar i kommunen till dess de går ut gymnasiet eller fyller 21 år.”

”Kommunen har egna träningslägenheter för unga över 18 år, där boende kombineras med boendestöd.”

”Ett ensamkommande barn med uppehållstillstånd och som har en välfungerande sysselsättning/utbildning erbjuder kommunen boende till 21 års ålder. [...]”

”Det är ett generellt problem. Svårt att hitta boenden i kommunen oavsett om man varit ensamkommande eller inte. Många blir kvar i placeringsinsatser p.g.a den rådande bostadsbristen, och så får det inte vara.”

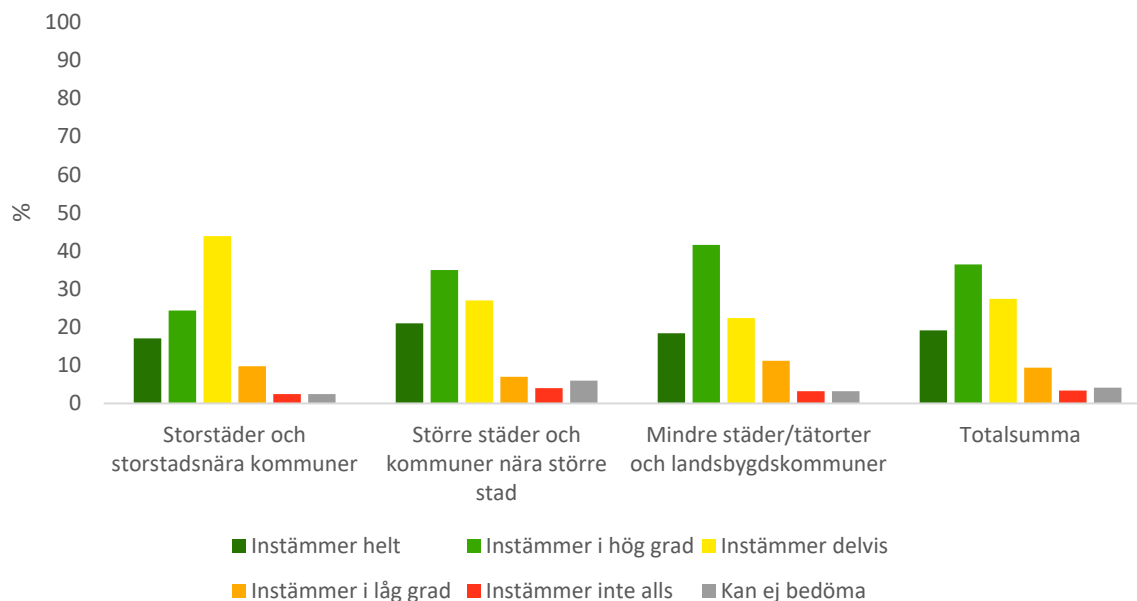

Bild 16.2: Olika kommungruppers förmåga att möta behovet av boende för ensamkommande unga över 18 år som beviljats uppehållstillstånd som ensamkommande barn och bor kvar i kommunen

För ensamkommande barn *under* 18 år var det något fler storstäder och storstadsnära kommuner som *instämde helt* eller *i hög grad* med påståendet jämfört med övriga kommungrupper. Gällande fråga 16.2 om ensamkommande unga *över* 18 år är bilden något annorlunda. Storstäder och storstadsnära kommuner bedömer att de har svårare att möta behovet av en bostad, vilket stämmer väl överens med tidigare svar gällande nyanländas boende generellt.

Kommunen har god förmåga att möta behovet av eventuella övriga insatser (exklusive boende) enligt socialtjänstlagen för ensamkommande barn under 18 år:

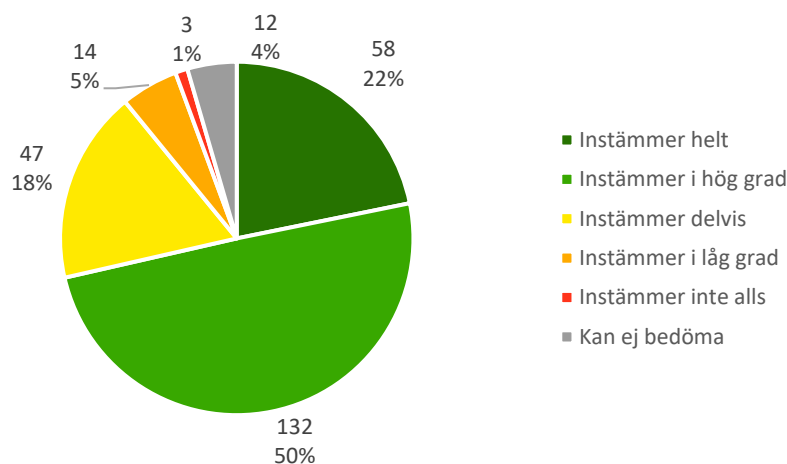

Bild 17.1: Kommunen har god förmåga att möta behovet av eventuella övriga insatser (exklusive boende) enligt socialtjänstlagen för ensamkommande barn under 18 år

266 kommuner besvarade påståendet. Diagram 17.1 visar att merparten av kommunerna *instämmer helt* eller *i hög grad* med påståendet. Många kommuner hänvisar till att de behandlar de här barnen på samma sätt som andra barn i kommunen. En del kommuner uppger att de ekonomiska ersättningarna från staten är avgörande. Några kommuner nämner att en del barn behöver stöd från barn- och ungdomspsykiatri (bup) och att det ibland är lång kö dit. Nedan följer ett antal kommentarer från kommunerna:

”EKB får samma stöd och hjälp som övriga unga i kommunen. Skolan har ökat stöd i skolgången. Bra samarbete med BUP och hälsosjukvården.”

”Också här har det betydelse för vilka ekonomiska förutsättningar staten ger oss.”

”Vi har goda möjligheter till stödinsatser på hemmaplan, enligt socialtjänstlagen. Svårigheten är att många har behov av stöd från psykiatri (BUP) och de har lång kö in, och vi har inga fungerande samverkansrutiner med BUP.”

Kommunen har god förmåga att möta behovet av eventuella övriga insatser (exklusive boende) åt ensamkommande unga över 18 år som beviljats uppehållstillstånd som ensamkommande barn och bor kvar i kommunen:

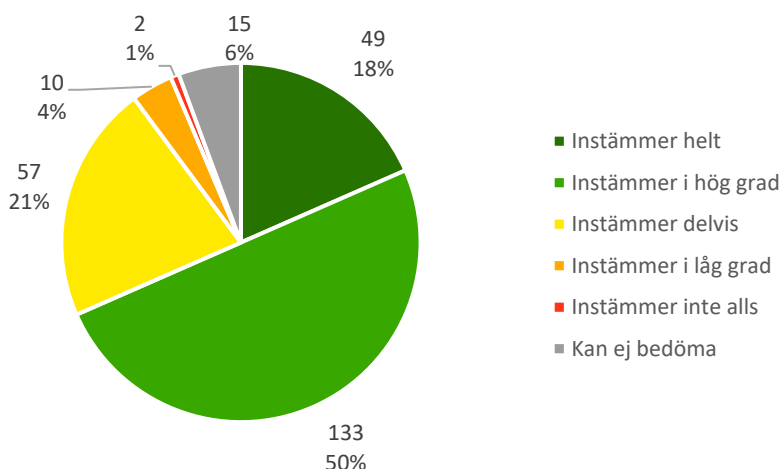

Bild 18.1: Kommunen har god förmåga att möta behovet av eventuella övriga insatser (exklusive boende) åt ensamkommande unga över 18 år som beviljats uppehållstillstånd som ensamkommande barn och bor kvar i kommunen

266 kommuner besvarade påståendet. Diagrammet 18.1 visar att andelen som *instämmer helt* eller *i hög grad* är ungefär samma som för fråga 17.1. Många kommuner hänvisar även sina svar till kommentarerna som de lämnade i anslutning till föregående fråga. Några kommuner nämner att de erbjuder vissa riktade insatser till stödboenden. Flera kommuner lyfter att de har möjlighet att möta behoven i öppenvården. Nedan följer några kommentarer:

”Kommunen arbetar utifrån varje individs behov och särskiljer inte utifrån målgrupp. De individer som är i behov av stöd får det beviljat utifrån sitt behov.”

”Öppenvård som stöd tom gymnasiestudierna slutförs, därefter stöd av vuxenenheten om behov finns. Stöd av arbetsmarknadsverksamheten mot studier och arbete.”

”Vi har en bra öppenvård med familjepedagoger och boendestöd. Ett integrationsteam som arbetar aktivt med denna målgrupp med olika aktiviteter.”

”[...] För ungdomar i stödboende finns tillgång till dygnet-runt-personal som bistår med individuellt anpassat stöd.”

Kommunen har god förmåga att skyndsamt utse en god man till asylsökande ensamkommande barn:

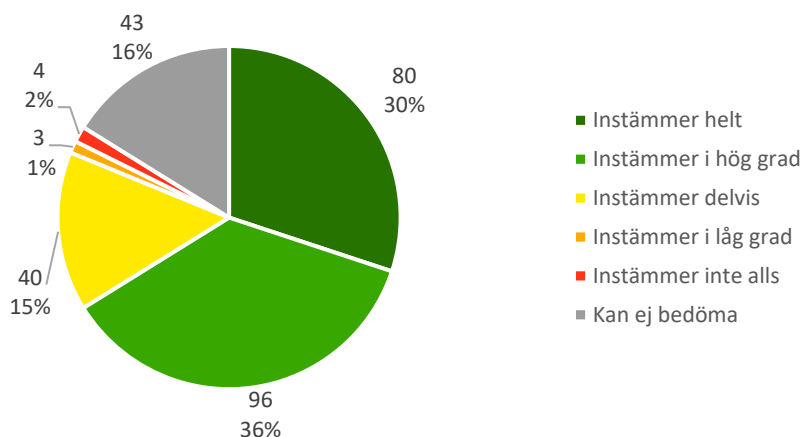

Bild 19.1: Kommunen har god förmåga att skyndsamt utse en god man till asylsökande ensamkommande barn

Kommunen har god förmåga att skyndsamt anmäla behov av särskilt förordnad vårdnadshavare till barn med uppehållstillstånd (TUT/PUT):

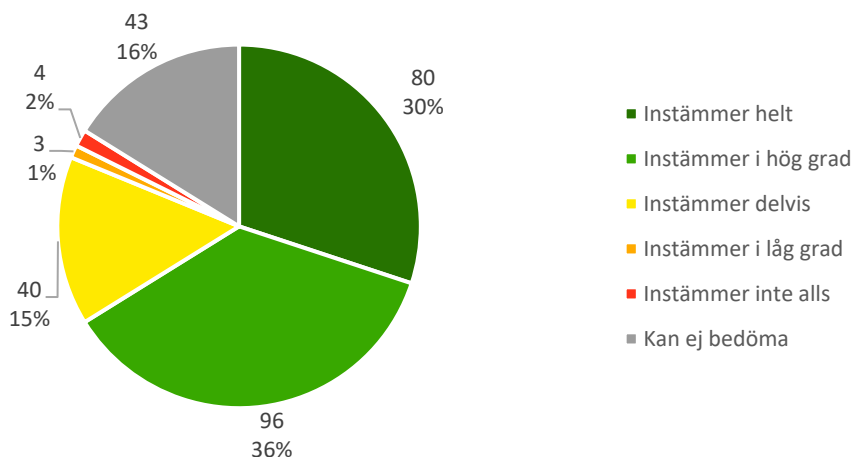

Bild 19.2: Kommunen har god förmåga att skyndsamt anmäla behov av särskilt förordnad vårdnadshavare till barn med uppehållstillstånd (TUT/PUT)

266 kommuner besvarade påståendena. Som diagrammen 19.1 och 19.2 visar är det en majoritet av kommunerna som *instämmer helt* eller *instämmer i hög grad* med påståendena. Det är också en del som *instämmer delvis*. Det är en ganska stor andel som ej kan bedöma förmågan att utse god man. Kommunerna nämner att de snabbt kan anmäla behov av särskilt förordnad vårdnadshavare (SFV), men att det kan ta lång tid innan barnet sedan delges en SFV. Några svarar att det fungerar bra i dagsläget eftersom det inte kommer så många ensamkommande barn och unga. Ett antal kommuner påpekar att det finns utmaningar med ensamkommande barn som tas emot inom flyktingkvoten då det tar tid innan de får en SFV. Nedan följer några kommentarer:

”Med dagens låga antal nya anvisningar är detta inte svårt att tillgodose.”

”Det finns god förmåga att anmäla behovet av särskilt förordnad vårdnadshavare, men processen tar tid till dess att det finns en SFVH fastställd.”

”Utredningen har skett skyndsamt men i perioder har det varit brist på både gode män och särskild förordnad vårdnadshavare.”

”För anmälan om behov av särskilt förordnad vårdnadshavare upplevs en viss tröghet för anvisade ensamkommande kvotflyktingar. Hanteringen är långdragen vilket leder till att de ensamkommande står helt utan ställföreträdare tills Tingsrätten fastställt en särskilt förordnad vårdnadshavare.”

”[...] svårigheter gällande ekb-kvot, skulle vara mycket fördelaktigt om kvot-ekb fick en god man vid ankomsten så att barnet inte står utan sfv/god man under väntetiden som handläggning inom socialnämnden och tingsrätten tar.”

Beskriv kommunens förutsättningar att anpassa verksamheter, boende och stöd utifrån gruppens ålders- och könsammansättning eller särskilda behov:

267 kommuner besvarade frågan. Svaren är något blandade, en del kommuner har möjlighet att möta behoven, medan andra saknar den möjligheten enligt svaren. Några kommuner nämner att förutsättningarna att anpassa utifrån olika behov är svårare när antalet minskar, medan andra kommuner upplever det enklare att möta behoven nu när få kommer. Nedan följer kommentarer från kommunerna:

”Nu när kommunen håller på att avveckla verksamheten för ensamkommande så är förutsättningarna för anpassning relativt små. I tidigare skede med större personalgrupp och boende var förutsättningarna större.”

”Vi har så pass få unga kvar i våra verksamheter, att det inte är några svårigheter att anpassa individuellt.”

”Kommunen har väldigt goda förutsättningar. Vi tar redan emot ungdomar från målgruppen, båda könen, och har flera boendeplatser lediga. Vilket vi kan även erbjuda egna WC, avstånd mellan ungdomarnas rumsplacering, hög personaltillgänglighet. [...]”

Kommunen har identifierat följande framgångsfaktorer för att nå en långsiktig hållbarhet och kvalitet i mottagandet av ensamkommande barn och unga:

267 kommuner besvarade frågan. Flera kommuner nämner samverkan inom kommunen och mellan kommunen och andra aktörer som till exempel civilsamhället som en framgångsfaktor. Att genomföra en bra grundutredning och att ha boenden i egen regi lyfts också som framgångsfaktorer. Likaså engagerad personal och en långsiktig planering för individen. Nedan följer några kommentarer från kommunerna:

”att ha en långsiktig planering för den enskilde som även sträcker sig fram till självförsörjning och eget boende. Erfaren personal och hög personaltäthet är en framgångsfaktor.”

”En kunnig och kompetent arbetsgrupp som verkligen brinner för uppdraget/målgruppen är nog det mest avgörande, men en välfungerande samverkan mellan alla aktörer är också mycket viktig.”

”Samverkan skola, fritid, socialtjänst och civilsamhälle.”

”Ett fullt fungerande HVB-hem som drivs av statliga medel via Migrationsverket där personalen kan jobba med ungdomarna fullt ut till 21-årsdagen är en riktig framgångsfaktor.”

Kommunen har identifierat följande utvecklingsområden för att nå en långsiktig hållbarhet och kvalitet i mottagandet av ensamkommande barn och unga:

267 kommuner besvarade frågan. Flera kommuner nämner att det är svårt med planering och framförhållning när så få ensamkommande barn och unga kommer och att den statliga ersättningen inte räcker till. En annan utmaning som tas upp är frågan hur man ska kunna bibehålla kompetens när färre tas emot. Några kommuner anser att mottagandet skulle kunna samordnas till ett färre antal kommuner. Nedan följer några kommentarer:

”För få ungdomar och för låga statliga ersättningar hindrar personaltäthet som behövs för att inte subkulturer och destruktivt beteende skall uppstå.”

”Svårigheter med framförhållning och planering då såväl volym som villkor för ekonomisk ersättning förändras med kort varsel.”

”Vi har ingen beredskap för en ny våg av EKB och oro för att vi inte kan upprätthålla de rutiner och kunskap som har arbetats fram under de senaste 5 åren.”

”När varje kommun har ett litet mottagande finns inte underlag för att skapa eller driva egna funktioner. Möjlighet till gemensamma resurser mellan närliggande kommuner, t ex mötespunkter, stödfunktioner, boende behöver undersökas.”

Bilagor

1. Rapport Länsstyrelsen Blekinge
2. Rapport Länsstyrelsen Dalarna
3. Rapport Länsstyrelsen Gotland
4. Rapport Länsstyrelsen Gävleborg
5. Rapport Länsstyrelsen Halland
6. Rapport Länsstyrelsen Jämtland
7. Rapport Länsstyrelsen Jönköping
8. Rapport Länsstyrelsen Kalmar
9. Rapport Länsstyrelsen Kronoberg
10. Rapport Länsstyrelsen Norrbotten
11. Rapport Länsstyrelsen Skåne
12. Rapport Länsstyrelsen Stockholm
13. Rapport Länsstyrelsen Södermanland
14. Rapport Länsstyrelsen Uppsala
15. Rapport Länsstyrelsen Värmland
16. Rapport Länsstyrelsen Västerbotten
17. Rapport Länsstyrelsen Västernorrland
18. Rapport Länsstyrelsen Västmanland
19. Rapport Länsstyrelsen Västra Götaland
20. Rapport Länsstyrelsen Örebro
21. Rapport Länsstyrelsen Östergötland
22. Kartor

Länsstyrelsen
Kalmar län

391 86 Kalmar
010-223 00 00
kalmar@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsens.se/kalmar